

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra veřejného práva

Uznání státu a uznání vlády v mezinárodním právu

Bakalářská práce

**State recognition and government recognition in international
law**

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr et. Mgr. Bohumil Peterka

AUTOR PRÁCE

Jan Kučera

Praha

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Uznání státu a vlády v mezinárodním právu“ vypracoval samostatně, s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Jirkově, dne **11. 3. 2024**

.....

Jan Kučera

ANOTACE

První část práce se zabývá spíše teorií uznání státu a uznání vlády. Konkrétně se zabývá znaky, které jsou nutné pro vznik státu podle Montevidejské konvence o právech a povinnostech států. Dále se zabývá konstitutivní a deklaratorní teorií uznání státu a poté navazuje na způsob uznání vlády *de facto* či *de iure* a konkrétní způsoby darování uznání. Okrajově také zmiňuje právní následky uznání jak na vnitrostátní úrovni, tak na mezinárodní úrovni. Teoretická část končí způsoby zániku státu. Druhá část se zabývá reálnými případy uznání státu a uznání vlády. Jako první rozebírá uznání a důvody neuznání vlády Tálibánu. Dalším tématem je status Kosova a precedent který vznik Kosova zakládá. Posledním tématem celé práce je Palestina, její moderní historie a pohled na to, zda splňuje kritéria státnosti.

ANNOTATION

The first part of the thesis deals more with the theory of state recognition and government recognition. Specifically, it deals with the characteristics that are necessary for the creation of a state according to the Montevideo Convention on the Rights and Duties of States. It then deals with the constitutive and declaratory theory of state recognition and then goes on to discuss the *De Facto* and *De Iure* methods of recognition and the specific methods of granting recognition. It also briefly mentions the legal consequences of recognition both at the national and international levels. The theoretical part ends with the ways in which a state can cease to exist. The second part deals with real cases of state recognition and government recognition. The first topic is the recognition and reasons for non-recognition of the Taliban government. The next topic is the status of Kosovo and the precedent that the creation of Kosovo sets. The last topic of the whole thesis is Palestine, its modern history and the view on whether it meets the criteria of statehood.

KLÍČOVÁ SLOVA

uznání, stát, vláda, *de facto*, *de iure*, mezinárodní právo, Tálibán, Kosovo, Palestina

KEYWORDS

Recognition, state, government, de facto, de iure, international law, Taliban, Kosovo, Palestine

Obsah

Úvod.....	6
1. Historický pohled na stát	8
2. Znaký definující stát.....	11
3. Uznání státu.....	16
4. Uznání vlády	18
5. Právní následky uznání	27
6. Zánik státu	28
7. Uznání Tálíbanu jako vládu Afghánistánu	31
8. Příklad Kosova	35
9. Palestina	42
Závěr	50
Zdroje	51

Úvod

Mezinárodní právo, jako složitá sada norem a principů, hraje klíčovou roli v regulaci vztahů mezi suverénními státy a dalšími mezinárodními subjekty. V tomto komplexním rámci se mnoho otázek týká práva na uznání státu a vlády, což představuje jednu z nejzákladnějších a zároveň nejcitlivějších oblastí mezinárodního práva. Uznání státu a vlády má hluboké důsledky nejen na samotné státy a jejich obyvatele, ale také na celé mezinárodní společenství.

Cílem této bakalářské práce je provést analýzu uznání státu a uznání vlády v mezinárodním právu a prozkoumat jejich význam a dopady v kontextu současného mezinárodního prostředí. Toto téma je obzvláště důležité vzhledem k různým politickým, sociálním a hospodářským změnám, které probíhají v různých částech světa, a které mohou vést k vzniku nových států či změnám ve vládních režimech existujících států.

První část práce se zaměřuje na teoretické základy uznání státu a vlády v mezinárodním právu. Budu zkoumat definice a podmínky pro uznání nového státu a jeho vlády, stejně jako různé formy uznání a procesy, které se v tomto kontextu uplatňují.

Druhá část práce se zaměří na praktické aplikace a důsledky uznání státu a vlády v mezinárodním prostředí. Budu se zabývat konkrétními případy uznání nebo neuznání státu a jeho vlády, politickou stabilitu, lidská práva a řešení mezinárodních konfliktů. Tato část práce bude zahrnovat studii tří konkrétních případů, které ukážou příklady situací, kdy otázka uznání státu a vlády měla významné dopady na mezinárodní scénu.

Tato bakalářská práce se snaží přispět k lepšímu porozumění problematice uznání státu a vlády v mezinárodním právu a poskytnout ucelený přehled o této klíčové oblasti. Doufám, že tato práce bude užitečná jak pro odborníky v oblasti mezinárodního práva, tak i pro širší veřejnost, která má zájem o mezinárodní vztahy

a právo.

1. Historický pohled na stát

Řecko a Řím

Dějiny státu začínají v antickém Řecku. Platón a Aristoteles psali o takzvaném polis, neboli městském státu, jako ideální formě sdružování, ve které mohly být uspokojeny veškeré náboženské, kulturní, politické a ekonomické potřeby celé komunity. Tento městský stát, charakterizovaný především svou soběstačností, byl podle Aristotela prostředkem k rozvoji morálnosti lidského charakteru. Řecká představa spíše odpovídá modernímu konceptu národa, tedy populaci na určeném území, která sdílí společný jazyk, kulturu a historii, zatímco římská res publica (věc veřejná), je více podobná modernímu konceptu státu. Res publica byl právní systém, jehož pravomoc se rozprostírala na všechny římské občany, zajišťující jejich práva a určující jejich povinnosti. S rozpadem římského systému se otázka autority a potřeba pořádku a bezpečnosti vedly k dlouhému období bojů mezi válčícími feudálními pány Evropy.¹

Machiavelli a Bodin

Teprve v 16. století vznikl moderní koncept státu, a to v dílech Niccolò Machiavelliho a Jeana Bodina, jako centralizační síla, skrze kterou může být obnovena stabilita. V díle Vladař dal Machiavelli nejvyšší důležitost trvanlivosti vlády, odstranil veškerá morální zvažování a namísto toho se zaměřil na sílu tedy především vitalitu, odvahu a nezávislost vládce. Pro jeho současníka Bodina však moc sama o sobě k vytvoření suveréna nestačí. Vláda musí splňovat morální normy, aby byla trvanlivá, a musí mít prostředky k ustavení nástupnictví. Bodinova teorie byla předchůdcem doktríny z 17. století známé jako božské právo králů, kde

¹ BRITANNICA. *State* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>.

se monarchie stala převažující formou vlády v Evropě.^{2 3 4 5}

Hobbes, Locke a Rousseau

Pro Locka a Rousseaua, a anglického předchůdce Locka, Thomase Hobbesa, odrážel stát přirozenou povahu lidských bytostí, které ho vytvořily. Hobbes říká že "přirozený stav" člověka, je sobecký a soutěživý. Člověk se podřizuje pravidlům státu jako jedinému prostředku sebezáchovy, díky kterému může uniknout brutálnímu cyklu vzájemné destrukce, která je jinak výsledkem jeho kontaktu s ostatními.⁶

Pro Locka není lidská povaha stejně deprimující jako tvrdí Hobbes, ale stát opět vychází z potřeby ochrany, v tomto případě přirozených práv. Locke řekl, že stát je společenská smlouva, ve které jednotlivci souhlasí, že nebudou porušovat vzájemná "přirozená práva" na život, svobodu a majetek, za což každý člověk zajišťuje svou vlastní "sféru svobody."⁷

Rousseauovy myšlenky odrážejí postoj mnohem pozitivnější vzhledem k lidské přirozenosti než Hobbes nebo Locke. Namísto práva panovníka na vládu Rousseau navrhoval, že stát dluží svoji autoritu vůli obecného dobra lidí. Pro něj je národ sám suverénem a zákon je pouze vůlí lidu jako celku. Ovlivněn Platónem, Rousseau uznal stát jako prostředí pro morální vývoj lidstva. Člověk, jakkoliv zkažen civilizací, zůstal v zásadě dobrý, a tedy schopen přijmout morální postoj

² Niccolò Machiavelli. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Niccolò_Machiavelli.

³ MACHIAVELLI, Nicolló. *Vladař*. Albatros Media, 2021. ISBN 9788075979537.

⁴ Jean Bodin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean_Bodin.

⁵ BRITANNICA. *State* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>.

⁶ Thomas Hobbes. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes.

⁷ John Locke. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke.

směřující k obecnému blahu.^{8 9}

Hegel

Německý filozof 19. století Georg Wilhelm Friedrich Hegel viděl sféru svobody jako celkový stav, přičemž svoboda nebyla přímo právem jednotlivce, ale spíše výsledkem lidského rozumu. Svoboda nebyla možnost dělat, co se člověku líbí, ale byla souladem s všeobecnou vůlí směřovat k blahu. Když lidé jednali jako morální činitelé, konflikty ustaly a jejich cíle se shodovaly. Tím že se jednotlivci podřídili státu mu dalo možnost být schopen sjednotit hodnoty rodiny a potřeby ekonomického života. Podle Hegela byl stát vrcholem morálního jednání, kde svoboda volby vedla k jednotě racionální vůle a všechny části společnosti byly živeny v rámci zdraví celku.^{10 11}

Bentham a Marx

Pro anglické utilitáře 19. století byl stát umělým prostředkem k dosažení jednoty zájmů a nástrojem pro udržení stability. Tento přívětivý, avšak mechanistický pohled, který navrhoval Jeremy Bentham a další, stanovil precedent pro rané myslitele komunismu, jako byl Karl Marx, pro něž se stát stal nástrojem útlaku který byl nastaven vládnoucí třídou, jejímž cílem bylo se vždy udržet v ekonomické převaze. On a jeho spolupracovník Friedrich Engels napsali v Komunistickém manifestu, že aby lidé dosáhli úplné svobody a spokojenosti, musí nejprve nahradit vládu diktaturou proletariátu, která by byla následována odumíráním státu, a pak společností bez tříd založenou ne na prosazování zákonů, ale na organizaci

⁸ BRITANNICA. *State* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>.

⁹ Jean-Jacques Rousseau. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau.

¹⁰ BRITANNICA. *State* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>.

¹¹ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Georg_Wilhelm_Friedrich_Hegel.

výrobních prostředků a spravedlivém rozdělení zboží a majetku.^{12 13}

Současnost

V 20. a počátkem 21. století se koncepty státu pohybovaly od anarchismu, kde byl stát považován za zbytečný a dokonce škodlivý, protože operoval nějakou formou nátlaku, po stát blahobytu, ve kterém byla vláda považována za zodpovědnou za přežití svých členů a zaručovala základní obživu těm, kteří ji potřebovali.

Po destrukci způsobené nacionalisticky inspirovanými světovými válkami se objevily teorie internacionalismu, jako ty od Hanse Kelsena a Oscara Ichaza. Kelsen představil myšlenku státu jako pouhé centralizované právní řády, které není suverénnější než jednotlivec, protože nemůže být definován pouze svou vlastní existencí a zkušeností. Musí být viděn v kontextu jeho interakce se zbytkem světa. Ichazo navrhl nový druh státu, ve kterém univerzální kvality všech jednotlivců poskytovaly základ pro sjednocení, přičemž celá společnost fungovala jako jediný organismus.^{14 15}

2. Znamky definující stát

Státy jsou od sebe velmi odlišné, ať už z hlediska velikosti území, ekonomického vlivu, vojenské kapacity nebo politické moci. Formálně však jsou všechny státy rovné a suverénní. Státy tak mohou svobodně rozhodovat o své vnitřní organizaci a svých mezinárodních činech, aniž by nad nimi byla uvalena autorita shora nebo od jiného státu. V podstatě suverenita potřebná pro státnost vyžaduje centralizovanou, organizovanou strukturu schopnou vykonávat efektivní kontrolu nad daným územím a lidmi nalezenými na tomto území.

¹² BRITANNICA. *State* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>.

¹³ Jeremy Bentham. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jeremy_Bentham.

¹⁴ BRITANNICA. *State* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>.

¹⁵ Hans Kelsen. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hans_Kelsen.

Historicky stát nemohl delegovat základní atributy státnosti. Například žádost Lichtenštejnska o připojení k Společnosti národů v roce 1920 byla zamítnuta s odůvodněním, že Knížectví nemohlo plnit všechny povinnosti obsažené v dohodě Společnosti národů, protože delegovalo určité atributy suverenity Švýcarsku, které nebylo členem a nemělo žádnou armádu. Nicméně v současnosti se tato situace zdá být podstatně uvolněnější, přičemž Lichtenštejnsko, Monako, Andorra a San Marino všechny vstoupily do OSN v počátcích 90. let 20. století, přestože tyto evropské mikrostáty efektivně svěřily svým sousedům klíčové otázky státního zájmu, jako je obrana nebo zahraniční politika.¹⁶

Nabízí se tedy otázka, jak se vůbec entita stane státem? V mezinárodním právu je minimum formálních pokynů k tomu, jak stát vzniká, což zanechává otázku státnosti na případ od případu a otvírá místo pro uznání ze strany existujících států. Obvykle se odkazuje na článek 1 Montevidejské konvence právech a povinnostech států, který uvádí čtyři kritéria pro státnost. Uvádí, že stát jako osoba mezinárodního práva by měl mít následující kvalifikace.¹⁷

Obyvatelstvo

První podmínku uvedenou v Montevidejské konvenci o právech a povinnostech států je obyvatelstvo.

To že stát potřebuje mít vlastní obyvatele nelze nějak popřít. Není možné, aby stát ovládl území bez obyvatel nad kterými lze vykonávat kontrolu. Požadavek kladený na státy je takový, že musí mít stálou populaci na svém vymezeném území. Předpoklad pro naplnění podmínky je existence dlouhodobé vazby mezi obyvatelstvem a územím. Bližší specifikace, které by se týkaly minimálního počtu obyvatel (Vatikán s 618 obyv. k roku 2023)¹⁸, jazyka nebo národnosti populace

¹⁶ HERNÁNDEZ, Gleider. The criteria for statehood. In: *International law*. New York: Oxford University Press, 2022, s.107. ISBN 9780192848260, 0192848267.

¹⁷ Mezinárodní úmluva o právech a povinnostech států. (1934, 26. prosince). Montevideo, Uruguay

¹⁸ VATICANSTATE. *Popolazione* [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.vaticanstate.va/it/stato-governo/note-general/ popolazione.html>.

neexistuje. Trvalé obyvatelstvo představuje identitu státu a je důležité pro formování kultury, tradic a společenských vazeb státu či území.

Území

Druhý požadavek uvedený v Montevidejské konvenci je, aby stát disponoval územím. Teritoriální prvek je klíčový, bez něj nemůže stát po delší dobu vykonávat smysluplnou kontrolu. Je pravda, že mezinárodní právo toleruje několik výjimek, významným historickým příkladem bylo uznání exilových vlád Spojenci během druhé světové války, kdy exilové vlády Československa, Polska, Norska, Nizozemska, Belgie, Lucemburska, Jugoslávie a Řecka i přes okupaci svých států nacistickým Německem nadále jednaly jménem svých států. Přežití států bez území však spočívá na právní fikci, že mohou jednoho dne znovu získat kontrolu nad územím. Množství území může být miniaturní. Dnešní Vatikán má suverenitu nad enklávou v Římě o rozloze pouhých 0,5 km², což je dostatečná opěrná základna pro uplatnění územní svrchovanosti. Území státu zahrnuje jak pevninský prostor, tak i vnitřní vody a pobřežní oblasti.¹⁹

V dřívějších dobách byla mezinárodní aktivita v oblasti nabývání a ztráty území státy velmi frekventovaná a v souvislosti s těmito procesy vznikla celá řada podrobných pravidel. Státy mohou navzájem mírově převést vlastnictví území, obvykle formou odstoupení. Příklady odstoupení zahrnují Floridské odstoupení z roku 1819 ze Španělska do USA, Aljašskou koupi z roku 1867 z Ruska do USA a výměnu Helgolandu a Zanzibaru mezi Velkou Británií a Německem v roce 1890.²⁰

Formální předání území, které není provázené s vytvořením nového státu se v posledních letech stalo relativně méně častým, přičemž postoupení území se stávají spíše výjimkou než pravidlem. Takové transfery jsou obvykle výsledkem procesu řešení sporů, viz například stanovení irácko-kuvajtské hranice Radou

¹⁹ HERNÁNDEZ, Gleider. The criteria for statehood. In: *International law*. New York: Oxford University Press, 2022, s.108-111. ISBN 9780192848260.

²⁰ Tamtéž.

bezpečnosti²¹ na základě zprávy Komise pro vymezení irácko-kuvajtské hranice. Podobně může ke změně právních okolností vést i převod, například vypršení nájmu Spojeného království v Hongkongu v roce 1997, a Portugalska na území Macaa v roce 1999. V obou případech se předpokládalo, že svrchovanost přešla na nájemce po dobu trvání nájmu a poté se vrátila Číně, jako pronajimatelskému státu.^{22 23}

Vzhledem k důležitosti vlastnictví území pro potvrzení existence státu, stojí za to stručně připomenout historické metody, kterými státy k území přicházely. Během evropských objevitelských plaveb, nejprve do Ameriky, Tichého oceánu a Asie v 16. století a až do expedic do vnitrozemí Afriky a Asie v 19. století, se tvrdilo, že objevení dává vzniknout neúplnému titulu, který mohl být zdokonalen následnými akty, jako bylo faktické držení a efektivní okupace území. Zřetelnou ilustraci tohoto bodu lze nalézt v arbitráži o ostrově Palmas z roku 1928 mezi Spojenými státy a Nizozemskem. Sporný ostrov ležel mezi Filipínami (tehdy pod svrchovaností USA) a Indonésií (tehdy pod nizozemskou svrchovaností). Spojené státy, které získaly Filipíny odstoupením od Španělska v roce 1898, si nárokovaly vlastnictví na základě španělského objevení ostrovů, které byly podle USA dříve terra nullius (země nikoho). Nizozemci však ostrov obsadili a spravovali od dob dávno před rokem 1898, což způsobilo že ostrov nakonec připadl Nizozemsku.²⁴

Vláda

Kritéria území a populace jsou poměrně jasně popsána a lze je posuzovat na základě empirických důkazů. Posouzení požadavku účinné vlády je však spíše subjektivní a vychází z myšlenky, že lidé musí být dostatečně sociálně a politicky organizovaní, aby byli považováni za jednotu fungující jako vláda. Stát tedy

²¹ Rezoluce 833 (1993) Rady bezpečnosti OSN.

²² BBC. *History of Hong Kong* [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-16526765>.

²³ BRITANNICA. *History of Macau* [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Macau-administrative-region-China>.

²⁴ HERNÁNDEZ, Gleider. The criteria for statehood. In: *International law*. New York: Oxford University Press, 2022, s.108-111. ISBN 9780192848260.

může existovat pouze tehdy, pokud je schopen plnit své mezinárodní právní povinnosti a závazky. Aby mezinárodní vztahy fungovaly hladce, vyžaduje se to, aby jakékoli politické společenství, které si činí nárok na státnost, mělo minimálně soudržnou strukturu, která umožňuje efektivní správu daného území. Jednoduše řečeno, musí existovat nějaká forma soudržné politické struktury, která dokáže zaručit zákon a pořádek. Ovšem tato struktura nemusí mít konkrétní podobu, mezinárodní právo nepředepisuje, jakou formu má vláda mít, například, že by se nutně muselo jednat o moderní ústavní stát s dělbou moci na moc, zákonodárnou, výkonnou a soudní. Mezinárodní právo je v tomto ohledu neutrální, což znamená, že neexistuje žádné pravidlo mezinárodního práva, které by požadovalo demokratické zřízení.²⁵ To dokládá existence vlád, které je možno považovat za totalitní či autoritativní režimy, které v současnosti představují značnou část mezinárodního společenství.²⁶

Liberálnost mezinárodního práva ohledně vnitřního řízení státu vyplývá z historie. Během koloniálního období tradičního mezinárodního práva se totiž používalo takzvané civilizační měřítko na subjekty považované za nehodné uznání jako státy. Na tomto základě byla ospravedlňována ochrana nebo dokonce začlenění do evropských koloniálních říší. Osmanská říše, Čína, Japonsko a Latinská Amerika byly v 19. století i přes splnění faktických kritérií, jako je vymezené území a stálá populace, vyloučeny z účasti na mezinárodních fórech. Nicméně se občas objevuje tvrzení, že státy by měly být uznány pouze pokud mají určitou formu vlády, obvykle s požadavkem na dodržování demokratických zásad a respektování lidských práv. Tento argument s "demokratickou správou" nyní naznačuje, že správa je záležitostí týkající se práv jednotlivců podle mezinárodního práva, namísto toho, aby stát označoval za jakýsi druhořadý subjekt mezinárodního práva. Avšak pro toto tvrzení existuje jen málo důkazů v

²⁵ CARTER CENTER. *Strengthening International Law to Support Democratic Governance and Genuine Elections* [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.eods.eu/library/strengthening-international-law-to-support-democratic-governance-elections.pdf>.

²⁶ FREEDOM HOUSE. *Global Freedom* [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=fiw&year=2024>.

praxi členů mezinárodního společenství.²⁷

Mezinárodně právní subjektivita

Posouzení poslední kritéria pro státnost uvedené v Montevidejské konvenci není pouze objektivní, týkající se formálních struktur, ale také subjektivní, neboť klade důraz na uznání daného státu ostatními státy. Podstatou tohoto kritéria byla nezávislost. Území, i když by mělo stálou populaci a vládu, nemohlo být státem, pokud by bylo pod přímou nebo nepřímou kontrolou jiného státu. Tato zásada se projevila v řadě případů, zejména v souvislosti s imperialismem, kde autonomní subjekty v rámci říší nebyly obvykle považovány za schopné navazovat vztahy s jinými státy. Ačkoli u nesamosprávných kolonií byl nedostatek kapacity jasný, i subjekty se samosprávou, které nebyly považovány za plně nezávislé, postrádaly kapacitu navazovat vztahy s jinými státy. Přestože Kanada (1867), Austrálie (1900), Nový Zéland (1907) a Jihoafrická republika (1910) byly postupně prohlášeny za samostatná dominia v rámci Britského impéria, jejich zahraniční vztahy stále vyřizovala vláda v Londýně, včetně prohlášení, která je vedla k účasti v první světové válce.²⁸

I když byla Montevidejská konvence podepsána pouze státy v Severní a Jižní Americe, je široce považována za kodifikaci zvykového mezinárodního práva platného v té době. Lze sice argumentovat, že kritéria Montevidea jsou neúplná a vyžadují přezkoumání, jako taková zůstávají nejlepším východiskem pro smysluplnou diskusi o státnosti v mezinárodním právu.

3. Uznání státu

Mezinárodní právo zná dvě teorie uznání. Konstitutivní teorii a deklaratorní teorii. Konstitutivní teorie říká, že uznání je akt jiného státu, kterým vytváří stát jiný a

²⁷ HERNÁNDEZ, Gleider. The criteria for statehood. In: *International law*. New York: Oxford University Press, 2022, s.112-114. ISBN 9780192848260.

²⁸ Tamtéž s. 114-115.

zároveň vytváří jeho právní subjektivitu, ale nikoliv samotný proces získání nezávislosti. Nové státy jsou tak tvořeny v mezinárodním společenství jako plnoprávní subjekty mezinárodního práva na základě vůle a souhlasu již existujících států. Problémem této teorie je to, že neuznaný stát nemusí podléhat povinnostem mezinárodního práva. Tedy že může být právně osvobozen od omezení které mezinárodní právo ukládá, například zákaz agrese. Další komplikací by mohla být situace kdy je stát uznán pouze některými státy a neuznán dalšími. Druhá teorie, tedy deklaratorní má opačný přístup k problematice a více odpovídá praxi. Udržuje to, že uznání je pouze akceptace již existující situace. Tedy stát existuje ať už to ostatní uznávají nebo ne. Nový stát získá právní kapacitu v mezinárodním právu ne na základě souhlasu ostatních států ale v důsledku faktické situace. Stát bude vytvořen svým vlastním úsilím a nebude muset čekat na potvrzení jinými státy.²⁹

Zastánci konstitutivní teorie věří v to, že stát který není uznán nemůže mít žádná práva či povinnosti v rámci mezinárodního práva. Druhá strana, tedy zastánci deklaratorní teorie zase věří v to, že důležitá je faktická situace a tím víceméně ruší možnost jiných států udělovat právní osobnost dalším státům. Praxe funguje někde mezi těmito dvěma teoriemi. Samotný akt uznání jednoho státu druhým funguje jako označení toho že stát A bere stát B za entitu, která vyhověla základním požadavkům mezinárodního práva ohledně vzniku samotného státu. Uznání je často velmi politickou záležitostí a uděluje se výhradně z důvodů politických zájmů. V politickém smyslu je uznání spíše konstitutivní, označuje totiž novou entitu jako stát a subjekt mezinárodní komunity a zároveň tím říká že společnost národů přijímá nové politické postavení uznané entity. Akt však nemá právně konstitutivní charakter, protože práva a povinnosti nevznikají pouze po uznání. V tomhle ohledu praxe naznačuje to, že deklaratorní přístup je lepší. Státy, které nejsou z jakýchkoliv důvodů uznané jinými například Izrael a jeho sousedící státy, stále mají svá práva a povinnosti ve sféře mezinárodního práva. Deklaratorní

²⁹ SHAW, Malcolm. Recognition of States. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s. 330-336 ISBN 9781108477741.

přístup v tomhle ohledu spíše tvrdí to, že pro ně práva a povinnosti stále platí a uznání nebylo dáno především z politických důvodů. V případě konstitutivní teorie by platilo to, že neuznaný stát by nebyl vázán pravidly mezinárodního práva týkající se například zákazu útočné války.³⁰

Praxe z posledního století není jednoznačná, ale ukazuje na deklaratorní přístup jako na lepší ze dvou teorií. Státy, které z konkrétních důvodů odmítly uznat jiné státy, například arabské země vůči Izraeli nebo Spojené státy vůči některým komunistickým zemím, zřídka tvrdí, že druhá strana nemá žádná práva a povinnosti podle mezinárodního práva a nachází se v právním vakuu. Postoj je spíše takový, že práva a povinnosti jsou pro ně závazné a že uznání nebylo uděleno primárně z politických důvodů. Kdyby byla přijata konstitutivní teorie, znamenalo by to že v souvislosti s bývalým neuznáváním Izraele státy arabského světa, že Izrael by nebyl vázán pravidly mezinárodního práva o nenapadení a nezasahování.³¹

4. Uznání vlády

Uznání nové vlády je od uznání nového státu odlišné. V případech, kdy jde o státnost, faktická situace je zkoumána v rámci přijatých kritérií. V moment, kdy je předmětem změna vlády platí jiná úvaha. Uznání vlády je relevantní jen pokud je změna vlády neústavní. Uznání může být uděleno de facto vládě nebo správě, nebo vládě či správě která má efektivní kontrolu pouze nad částí území daného státu. Uznání představuje akceptaci konkrétní situace státem, který uznává, jak z hlediska relevantních faktických kritérií, tak z hlediska právních důsledků. Například uznání entity jako vlády státu znamená nejen to, že tato vláda je považována za splňující požadované podmínky, ale také to, že stát který uznává, bude jednat s touto vládou jako s vládnoucím orgánem státu a přijme obvyklé právní následky takového postavení ve smyslu privilegií a imunit v rámci

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

vnitrostátního právního řádu.³²

Změna ve vládě, jakkoliv dosažená, neovlivňuje samotnou identitu státu. Stát nepřestává být mezinárodně právní osobou jen proto, že dojde k sesazení jeho vlády. Uznání nebo neuznání nové administrativy není relevantní pro právní charakter země. Proto lze vidět, že jsou zapojena dvě oddělená uznání, která nesmí být zaměňována. Uznání státu ovlivní jeho právní osobnost, ať už ji vytváří nebo uznává, zatímco uznání vlády ovlivňuje postavení správní autority, nikoliv však státu. Je však možné, aby došlo k uznání státu a vlády současně v určitých situacích. To se může stát při vytváření nového státu. Například Izrael byl uznán Spojenými státy a Spojeným královstvím tím způsobem, že jeho vláda byla uznána de facto. Uznání vlády předpokládá uznání státu, ale opačně to neplatí.³³

Uznání de facto a de iure

Kromě skutečnosti, že existují různé entity, které mají být uznány, může samotné uznání nabývat různých forem. Může se jednat o uznání de facto nebo de iure. Přesněji řečeno, vláda může být uznána de facto nebo de iure.

Uznání de facto naznačuje, že existují nějaké pochybnosti o dlouhodobé životaschopnosti dotčené vlády. Uznání de iure obvykle následuje, když uznávající stát přijme, že efektivní kontrola prokázána vládou je trvalá a pevně zakotvená a že neexistují žádné právní důvody, které by tomu bránily, jako je ústavní podřízenost cizí moci. Uznání de facto zahrnuje váhavé posouzení situace, postoj "počkej a uvidíme", který je následován uznáním de iure, potom, co jsou pochybnosti dostatečně překonány pro formální přijetí. Jako příklad můžeme uvést, že Spojené království uznalo sovětskou vládu de facto v roce 1921 a de

³² SHAW, Malcolm. Recognition of Governments. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s. 336-340 ISBN 9781108477741.

³³ Tamtéž.

iure v roce 1924³⁴.³⁵

Trochu odlišný přístup se uplatňuje v případech občanské války, kde rozlišení mezi de iure a de facto uznáním je někdy používáno k ilustraci rozdílu mezi právní a faktickou suverenitou. Například během Španělské občanské války v letech 1936–39 Spojené království, přestože uznávalo republikánskou vládu jako de iure vládu, udělilo de facto uznání silám pod velením generála Franca. Podobně vládu italských dobytelských sil v Etiopii uznalo Spojené království de facto v roce 1936 a de iure o dva roky později. Tímto způsobem může uznávající stát jednat v souladu s politickou realitou a se svými vlastními zájmy, zatímco si zachovává rozsudek o trvalejší změně vlády, její žádoucnosti nebo legalitě. Tímto způsobem může chránit záležitosti svých občanů a institucí, protože z uznání budou vyplývat určité právní důsledky ve vnitrostátním právu.³⁶

Ve skutečnosti neexistuje mnoho významných rozdílů mezi uznáním de facto a de iure, ačkoliv pouze vláda uznávaná de iure může uplatnit nárok na majetek nacházející se na území uznávajícího státu. Kromě toho je obecně přijímáno, že de facto uznání samo o sobě nezahrnuje navazování diplomatických vztahů.

Podmíněné uznání³⁷

Z takzvaného podmíněného uznání je patrný politický charakter uznávání. Jedná se o uznání které bude uděleno pouze za splnění podmínek státu, který uznání “nabízí”. Příklad takových podmínek může být řádné zacházení s náboženskými či rasovými menšinami což byla podmínka pro uznání nezávislosti některých balkánských zemí ke konci 19. století.

³⁴ Wilson, George Grafton. “British Recognition de Facto and de Jure of the U. S. S. R.” *The American Journal of International Law*, vol. 28, no. 1, 1934, s. 99–101. *JSTOR*, <https://doi.org/10.2307/2190297>. Accessed 26 Feb. 2024.

³⁵ HERNÁNDEZ, Gleider. Recognition of governments. In: *International law*. New York: Oxford University Press, 2022, s.123-124. ISBN 9780192848260.

³⁶ SHAW, Malcolm. De Facto and de Jure Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s. 341 ISBN 9781108477741

³⁷ Anglicky conditional recognition

Reálným příkladem podmíněného uznání bylo uznání Sovětské vlády Spojenými státy na základě toho, že sovětská vláda byla zavázána k tomu, že se vyvaruje činům, které by mohly ohrozit vnitřní bezpečnost Spojených států, a narovnání finančních pohledávek. Porušení podmínky samo o sobě uznání neruší. Může ale vést k porušení mezinárodního práva a politickým následkům. Status podmínek uznání závisí pouze na dohodách uzavřených mezi konkrétními stranami.³⁸

Předčasné uznání³⁹

Stát, který chce jiný stát uzнат musí pečlivě zhodnotit faktickou situaci a míru splnění podmínek a kritérií státnosti (Konvence o právech a povinnostech státu z Montevidea r. 1933) nebo jiná relevantní kritéria entit, které o uznání žádají.

Příkladem předčasného uznání by mohlo být uznání Chorvatska dne 15. ledna 1992. V té době Chorvatská vláda efektivně ovládala asi dvě třetiny svého území. Navíc Jugoslávská arbitrážní komise ve stanovisku č. 5 ze dne 11. ledna 1992 uvedla, že Chorvatsko plně nesplňovalo podmínky uznání stanovené Směrnicemi Evropské komunity ze dne 16. prosince 1991. To bylo způsobeno tím, že Ústavní akt přijatý Chorvatskem nedostatečně začlenil požadované záruky týkající se lidských práv a práv menšin.⁴⁰

Podobně by se dalo tvrdit, že uznání Bosny a Hercegoviny dne 6. dubna 1992 Evropskou komunitou a členskými státy a dne 7. dubna 1992 Spojenými státy bylo předčasné, zejména proto, že vláda tohoto státu efektivně ovládala méně než polovinu svého území, což trvalo až do Daytonské dohody v listopadu 1995. Na druhou stranu by se dalo argumentovat, že ve zvláštních okolnostech bývalé Jugoslávie byla mezinárodní společenství (zejména prostřednictvím členství v

³⁸ OFFICE OF THE HISTORIAN. *Recognition of the Soviet Union, 1933* [online]. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/ussr>.

³⁹ Anglicky premature recognition.

⁴⁰ Independence of Croatia. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Independence_of_Croatia.

OSN, které je omezeno na státy) připraveno akceptovat uvolnění tradičních kritérií státnosti, takže v podstatě mezinárodní uznání kompenzovalo nedostatky efektivity.⁴¹

Uznání může být také zpožděné, v tom smyslu, že nastává dlouho poté, co je jako věc fakticky jasné, že kritéria státnosti byla splněna. V takových případech platí odlišné úvahy, protože uznání není povinné a zůstává politickým rozhodnutím států.

Zpětvzetí uznání⁴²

Uznání, které bylo v minulosti udělené lze v určitých případech odvolat. Zpětvzetí lze snáze dosáhnout v případech uznání de facto, jelikož jde o uznání udělené za konkrétní situace, která se mohla vyvinout směrem kdy uznání již není možné. Příklad takové situace je to že de facto vláda ztratí kontrolu, kterou dříve vykonávala nad svým územím, tím pádem důvod k uznání padá a může být staženo. Na rozdíl od de facto uznání je uznání de iure více definitivní či finální a je více obtížné ho stáhnout. Samozřejmě existují situace, kde zpětvzetí uznání de iure je také možné. Příklad takové situace může být svržení uznané vlády. V takových případech se odvolání předchozí vlády předpokládá a nemusí být výslovně uvedeno, pokud bývalá vláda již neexistuje a nevede boj. Možnost odvolání uznání jedné vlády bez uznání nástupce je reálná a byla například přijata Spojeným královstvím a Francií vůči Kambodži v roce 1979.⁴³

Odvolání uznání v jiných okolnostech není příliš obvyklý jev, ale v mimořádných podmínkách zůstává možností. Spojené království de facto uznalo italskou okupaci Etiopie v roce 1936 a následně de iure o dva roky později. Nicméně

⁴¹ 1992 Bosnian independence referendum: Recognition. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/1992_Bosnian_independence_referendum.

⁴² Anglicky Withdrawal of Recognition.

⁴³ SHAW, Malcolm. Withdrawal of Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s 345-347 ISBN 9781108477741.

odvolalo uznání v roce 1940 kvůli intenzifikaci Druhé světové války.⁴⁴

Běžným způsobem vyjádření nesouhlasu s akcemi konkrétní vlády je přerušení diplomatických vztahů. To by mělo dostatečně vyjádřit nesouhlas s jednáním určitého státu. Příkladem je přerušení diplomatických vztahů mezi Spojeným královstvím a Sovětským svazem v roce 1927, a mezi některými arabskými zeměmi a Spojenými státy v roce 1967, aniž by to zahrnovalo právní následky a problémy, které by odvolání uznání způsobilo.

Implikované (naznačené) uznání⁴⁵

Uznání nemusí být výslovné, to znamená že nemusí být ve formě otevřeného, jednoznačného a formálního sdělení, ale za určitých okolností může být implikované. Je to proto, že uznání je založeno na vůli a úmyslu státu, který ho uděluje. Existují tedy situace, kdy lze prohlásit, že svým jednáním stát implicitně uznal jiný stát nebo vládu. Jelikož existuje tato možnost nepřímého nebo implikovaného uznání, státy mohou vydat výslovné prohlášení, že určitý akt s jinou stranou v žádném případě nelze interpretovat jako uznání. Tento postoj zaujaly například arabské země vůči Izraeli. Tím se automaticky vylučuje možnost implikovaného uznání, ale naznačuje se, že bez jednoznačného a jasného vyjádření opaku může být důsledkem některých mezinárodních aktů za určitých okolností uznání dosud neuznané entity.⁴⁶

Nejlépe jde tuto problematiku přiblížit na příkladech, které mohou vést k uznání, i když nedošlo k výslovnému či formálnímu vyjádření. Zpráva zasláná novému státu při dosažení suverenity bude znamenat uznání tohoto státu, stejně jako formální navázání diplomatických styků. Naproti tomu udržování neformálních a

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Anglicky Implied recognition.

⁴⁶ SHAW, Malcolm. Implied Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s. 343-344 ISBN 9781108477741.

neoficiálních kontaktů jako v případě Spojených států a komunistické Číny v průběhu 60. a počátku 70. let ve Varšavě uznání nepředstavuje. Vydání konzulárního exekvatur, tedy povolení k výkonu konzulárních pravomocí, zástupci neuznaného státu obvykle znamená uznání tohoto státu, ale neplatí to ve všech případech. V Tchaj-wanu působí britský konzul, Velká Británie však tchajwanskou vládu neuznává.⁴⁷ Uzavření bilaterální smlouvy mezi uznávajícím a neuznaným státem, na rozdíl od dočasné dohody, by také mohlo implikovat uznání, ale tato otázka zůstává otevřená, jelikož existuje řada takových dohod mezi stranami, které se navzájem neuznávají. Pro ujasnění problému by bylo třeba prozkoumat okolnosti konkrétního případu. Pokud stát vznesl nároky vůči určité entitě, nemusí to nutně znamenat její uznání.⁴⁸

Uznání nelze běžně odvozovat ze skutečnosti, že se oba státy účastnily jednání a podepsaly mnohostrannou smlouvu, například Chartu OSN. Praxe ukazuje, že mnohé členské státy nebo jejich vlády nejsou jinými členskými státy uznávány. Přestože Izrael a mnoho arabských zemí jsou členy OSN, neovlivnilo to neuznání izraelského státu ze strany arabských zemí. Pokud však daný stát hlasuje pro členství dotyčné entity v OSN, je to přirozený závěr, že k uznání došlo. Spojené království například považovalo svůj hlas pro členství bývalé jugoslávské republiky Makedonie v OSN za uznání této entity jako státu. A bez ohledu na uznání jednotlivými státy není pochyb o tom, že členství v OSN je silným důkazem státnosti, protože být státem je nezbytnou podmínkou pro členství v OSN podle článku 4 Charty OSN^{49,50}.

V případě společné účasti na mezinárodní konferenci platí podobné úvahy, i když

⁴⁷ *Taiwan-United Kingdom relations*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Taiwan-United_Kingdom_relations. [cit. 2024-02-29].

⁴⁸ SHAW, Malcolm. Implied Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s 343-344 ISBN 9781108477741.

⁴⁹ UNITED NATIONS. *Charter of the United Nations Chapter II — Membership Article 4* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://legal.un.org/repertory/art4.shtml>.

⁵⁰ SHAW, Malcolm. Implied Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s 343-344 ISBN 9781108477741.

prvek pochybností často vede neuznávající státy k výslovnému prohlášení, že jejich přítomnost a společný podpis jakékoli dohody vzešlé ze setkání nelze v žádném případě chápat jako uznání. To byl zejména případ arabských států v průběhu let ve vztahu k Izraeli.⁵¹

Státní praxe omezila možný rozsah uplatnění tohoto konceptu implikovaného uznání pouze na několik málo případů. Předtím, než bude možné z chování státu vyvodit úmysl uznat, bude nutné pečlivě vyhodnotit všechny související okolnosti. Státy si rády ponechávají kontrolu nad tak významným politickým nástrojem, jako je uznání, a obvykle nemají zájem o to, aby se uznání vyvozovalo z jejich chování. Obecně dávají přednost tomu, aby uznání bylo formálním aktem uděleným po důkladné úvaze.⁵²

Neuznání (doktrína neuznání)

Od 30. let 20. století se vyvíjí takzvaná doktrína neuznávání, kde pod určitými podmínkami nebude uznána faktická situace kvůli silným výhradám týkajícím se morálního nebo právního charakteru opatření, která byla přijata za účelem vytvoření této faktické situace. Je to doktrína, kterou posílil také princip, že z bezpráví nemůže povstat právo (*ex injuria jus non oritur*).⁵³

Tento přístup byl zejména stimulován japonskou invazí do Mandžuska v roce 1931. V roce 1932 prohlásil americký ministr zahraničí, že nelegální invaze nebude uznána, protože byla v rozporu s Pařížskou smlouvou z roku 1928, která odsoudila válku jako prostředek národní politiky. Doktrína neuznávání jakékoli situace, smlouvy nebo dohody, která vznikla nelegálními prostředky, byla pojmenována jako Stimsonova doktrína podle amerického ministra zahraničí, který ji představil. Krátce poté byla posílena rezolucí Valného shromáždění

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ SHAW, Malcolm. Non-Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, s. 347-348 2021. ISBN 9781108477741.

Společnosti národů, která zdůraznila, že členové Společnosti by neměli uznávat jakoukoli situaci, smlouvu nebo dohodu vytvořenou prostředky v rozporu s Ústavou Společnosti národů nebo Pařížskou smlouvou.⁵⁴

Nicméně praxe před druhou světovou válkou nebyla v souladu s teorií. Italská dobytí Etiopského císařství byla uznána a německé zabránění Československa byla přijata. Sovětský svaz v roce 1940 provedl sérii teritoriálních získání od oblastí Finska po pobaltské státy (Litvu, Estonsko a Lotyšsko) a Besarábii. Tyto byly de facto uznány v průběhu let západními mocnostmi s výjimkou Spojených států.⁵⁵

Doktrína byla znovu posouzena po roce 1945. Článek 2(4) Charty OSN⁵⁶ zakazuje hrozbu nebo použití síly mimo jiné proti teritoriální integritě států, zatímco Návrh deklarace o právech a povinnostech států z roku 1949⁵⁷ zdůraznil, že teritoriální zisk nemá být uznáván jinými státy, pokud byl dosažen prostřednictvím hrozby nebo použití síly nebo jiným způsobem neslučitelným s mezinárodním právem a pořádkem. Deklarace o zásadách mezinárodního práva z roku 1970⁵⁸ také obsahovala ustanovení tohoto druhu, že žádné teritoriální získání vzniklé hrozbou nebo použitím síly nebude uznáváno jako legální. Bezpečnostní rada rezoluce 242 (1967) o řešení konfliktu na Blízkém východě⁵⁹ zdůraznila nepřípustnost získávání území válkou.

Roli neuznání jako prostředek sankce, stejně jako prostředku tlaku a metody ochrany poškozených obyvatel území, bylo podrobněji diskutováno v poradním

⁵⁴ U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Stimson Doctrine, 1932* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/id/16326.htm>.

⁵⁵ SHAW, Malcolm. Non-Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s. 348 ISBN 9781108477741.

⁵⁶ OSN.CZ. *Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>.

⁵⁷ UNITED NATIONS. *Draft Declaration on Rights and Duties of States 1949* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/2_1_1949.pdf.

⁵⁸ UN General Assembly, *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations*, A/RES/2625(XXV), 24 October 1970, <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1970/en/19494> [accessed 29 February 2024].

⁵⁹ UNITED NATIONS. *Resolution 24 2 (1967)* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SCRes242%281967%29.pdf>.

stanovisku Mezinárodního soudního dvora k právním následkům pro státy trvající přítomnosti Jižní Afriky v Namibii z roku 1971, které se zabývalo přítomností Jižní Afriky na tomto území. Soud konstatoval, že vzhledem k nelegálnímu obsazení Jižní Afriky byly členské státy Organizace spojených národů povinny uznat tuto nelegálnost a neplatnost aktů Jižní Afriky týkajících se Namibie a byly povinny zdržet se jakýchkoli akcí naznačujících uznání legálnosti nebo poskytování podpory nebo asistence přítomnosti a správě Jižní Afriky.⁶⁰

5. Právní následky uznání

V této části budou přiblíženy některé právní důsledky, které vyplývají z uznání nebo neuznání subjektu, jak na mezinárodní scéně, tak v rámci vnitrostátního práva konkrétních států. Ačkoliv může být uznání legitimně považováno za politický nástroj, často nese důležité následky v právní oblasti.

Mezinárodní následky

Obecně platí, že politická existence státu je nezávislá na uznání ostatními státy, a tak nelze uznávaný stát považovat za osvobozený od omezení v agresivním chování, ani jeho území nelze považovat za terra nullius (země nikoho). Státy, které podepsaly mezinárodní dohody, mají právo předpokládat, že státy, které neuznaly, ale které stejně podepsaly dohodu, jsou vázány touto dohodou. Například Spojené království považovalo Německou demokratickou republiku za vázanou svým podpisem Dohody o zákazu jaderných testů z roku 1963, i když ji Spojené království neuznávalo. Neuznání a následná absence diplomatických vztahů může ovlivnit neuznaný stát při uplatňování svých práv, nebo jiné státy při uplatňování svých povinností podle mezinárodního práva, ale nebude mít vliv na existenci těchto práv a povinností. Situace se však liší v rámci práva vnitrostátního.

⁶⁰ SHAW, Malcolm. Non-Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s. 348 ISBN 9781108477741.

Vnitrostátní následky

Uznání je zásadně politickým aktem, a proto je vyhrazeno moci výkonné, v České republice přesněji Ministerstvu zahraničních věcí. To znamená, že soudní moc musí obecně přijmout správní uvážení výkonné moci a musí její rozhodnutí brát za finální. Soudy nemohou uznat stát nebo vládu. Mohou pouze přijmout a vynutit právní důsledky plynoucí z politického rozhodnutí výkonné moci. Pokud je stát nebo vláda uznána, postavení tohoto státu nebo vlády v rámci vnitrostátní struktury se zcela promění. Může podávat žaloby před vnitrostátními soudy a být mu udělena imunita od žaloby v určitých případech. Jeho vlastní legislativní a exekutivní akty budou v soudním systému uznávajícího státu uplatňovány, a jeho vlastní diplomatické zástupce budou moci uplatňovat různé imunity poskytované oficiálním diplomatům uznávaného státu. Kromě toho bude mít nárok na držbu majetku svého předchůdce ve státě, který uznává.⁶²

6. Zánik státu

Aby stát v mezinárodním právu mohl existovat je zapotřebí aby splnil konkrétní vlastnosti. Ztráta nebo absence jedné nebo více těchto vlastností může ovlivnit existenci nebo uznání státu. Obecně přijímané znaky pro vytvoření státu, často označované jako kritéria státnosti, jsou založeny na zvykovém mezinárodním právu a jsou uvedeny v Konvenci o právech a povinnostech státu z Montevidea r. 1933. Tyto prvky jsou trvalé obyvatelstvo, území, efektivní vláda a mezinárodně právní subjektivita. Ztráta některého z kritérií ovšem neznamená to, že stát hned zaniká. Příkladem je nelegální Irácká invaze Kuvajtu a jeho anexe. I přes ztrátu

⁶¹ SHAW, Malcolm. The Legal Effects of Recognition. In: *International Law*. Cambridge University Press, 2021. s 349-350 ISBN 9781108477741.

⁶² Tamtéž.

efektivní vlády a území zůstal Kuvajt uznávanou zemí a mezinárodní komunita ho brala za nezaniklý⁶³. Stejně tak nelegální invaze Iráku a následná okupace nezpůsobila zánik Iráku a Rada bezpečnosti potvrdila suverenitu a územní integritu Iráku⁶⁴. Nabízí se tedy otázka, jak může stát skutečně zaniknout?⁶⁵

Ztráta veškeré populace

První možnost, kdy by stát kompletně zanikl je v případě, že by přišel o 100% své populace. Takový případ se v reálné praxi nikdy nestal, avšak teoreticky by to mohlo nastat v případě, kdy stát zasáhne živelná pohroma nebo nákaza která vyhubí všechny obyvatele. V takovém případě nemá smysl, aby stát nadále existoval. Bez obyvatelstva by logicky nemohl mít žádnou vládu a tím by ztráta obyvatelstva zapříčinila nenaplnění i druhého kritéria státnosti, a to nutnost efektivní vlády.⁶⁶

Ztráta území

Stejný případ by pro stát nastal, kdyby ztratil 100% svého území. Příklad takové ztráty může být zvýšení mořské hladiny a potopení ostrovního státu. Jelikož stát je teritoriálním subjektem mezinárodního práva tak by taková ztráta území znamenala zánik státu i přes to že by zbytek populace žil na území jiných států. To neplatí v případě, že by se obyvatelstvo přesunulo z původního území na území jiné, kde by se permanentně usadilo. Důležité je, aby existoval jakýsi teritoriální základ státu.⁶⁷

Zánik vlády

Zánik vlády je od předchozích způsobů odlišný a právně složitější případ. Nejedná

⁶³ Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN 662 z 9. srpna 1990, para. 2.

⁶⁴ Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN 1511 z 16. října 2003, para. 1.

⁶⁵ MOSCOSO DE LA CUBA, Pablo. State extinction. In: *Agenda Internacional*. Peru: Pontificia Universidad Católica del Perú, 2011, s. 134-138. ISBN 2311-5718.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

se o pouhou změnu vlády, ale o zánik veškeré účinné vlády. Stát však může za určité situace existovat i bez vlády. Stejně tak ztráta vlády v důsledku porušení zákazu užití síly neznamena že stát hned zaniká. Tyto skutečnosti poukazují na to, že mezinárodní právo v některých situacích umožňuje existenci státu bez účinné vlády. Tedy nelze předpokládat že ztráta veškeré vlády automaticky znamená zánik státu.⁶⁸

Název	Datum	Způsob
Hajdarábád	1948-1949	Nedobrovolné sloučení s Indií
Britské Somálsko	1. července 1960	Dobrovolné sjednocení se Somálskou republikou
Tanganika a Zanzibar	26. dubna 1964	Dobrovolné sloučení v Spojenou republiku Tanganika a Zanzibar
Vietnamská republika	2. července 1976	Sloučení do Socialistické republiky Vietnam po násilné změně vlády
Jemenská arabská republika a Jemenská lidově demokratická republika	26. května 1990	Dobrovolné sloučení v Republiku Jemen
Německá demokratická republika	3. října 1990	Dobrovolné spojení ve Spolkovou republiku Německo
Socialistická federativní republika Jugoslávie	27. dubna 1992	Nedobrovolné rozpuštění
Česká a Slovenská Federativní Republika	1. ledna 1993	Dobrovolné rozpuštění

69

Příklady Britského Somálska, Tanganiky, Zanzibaru, obou Jemenů, Německé demokratické republiky, a Československa jsou všechno dobrovolné způsoby zániku. Způsoby, kterým zanikají jsou spojení s jiným státem, sloučení k vytvoření nového státu, rozpuštění na dva či více států. Stát tedy může sám dobrovolně rozhodnout o svém zániku z důvodu sjednocení, sloučení či rozpuštění.

Případy nedobrovolného zániku jsou složitější a pokusím se to přiblížit na případě Hajdarábádu. Hajdarábád byl takzvaným indickým domorodým státem až do roku 1947, tedy měl právo na vnitřní samosprávu spolu s dalšími práva, ale jeho vládce

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ MOSCOSO DE LA CUBA, Pablo. State extinction Tabulka. In: *Agenda Internacional*. Peru: Pontificia Universidad Católica del Perú, 2011, s. 136. ISBN 2311-5718.

byl ve vztahu svrchovanosti k britskému panovníkovi. Hajdarábád nebyl považován za nezávislý a jeho vztah k Spojenému království byl podobný vztahu k mezinárodnímu protektorátu. Po tom, co Indie a Pákistán získaly v roce 1947 nezávislost, indické domorodé státy obdržely možnost připojit se k Indii nebo Pákistánu, nebo ani k jednomu z nich. Zákon o nezávislosti britské Indie z roku 1947 stanovil, že svrchovanost nad "indickými domorodými státy" přechází na Indii nebo Pákistán, podle toho, ke kterému se chtěly připojit. Bylo tedy možné tvrdit, že ty státy, které se nepřipojily k Indii ani Pákistánu, se staly plně nezávislými. Hajdarábád si nevybral možnost připojit se k jinému státu, a proto se v roce 1947 stal nezávislým státem, ale tato nezávislost byla krátkodobá, jelikož jej Indie v září 1948 napadla a anektovala. Zánik Hajdarábádu je poslední z případů debelace která byla mezinárodní komunitou akceptována.⁷⁰

7. Uznání Tálibánu jako vládu Afghánistánu

Převzetím moci Tálibánem v Kábulu 15. srpna 2021 vedlo k náhlé změně vlády v Afghánistánu. Tálibán rychle upevnil svou kontrolu téměř ve všech provinciích Afghánistánu. Poté, co převzal kontrolu nad Kábulem, oznámil vytvoření dočasné vlády s významnými vůdci Talibanu jako členy vlády. Tálibán již v minulosti fungoval jako vláda v letech 1996 – 2001 a dostalo se mu částečného uznání.⁷¹

Mírový proces mezi Spojenými státy a Tálibánem vedl k dohodě mezi Spojenými státy a Tálibánem, který umožnil úplné stažení amerických a dalších mezinárodních sil z Afghánistánu. Tento proces ukončil dvacetiletou Válku proti teroru Spojených států v Afghánistánu. Krátce po převzetí moci Tálibánem byl zrušen dosud existující politický systém a afghánská ústava, která poskytovala základ pro celkovou vládní strukturu v Afghánistánu. Tálibán se pokusil vyvinout

⁷⁰ MOSCOSO DE LA CUBA, Pablo. State extinction. In: *Agenda Internacional*. Peru: Pontificia Universidad Católica del Perú, 2011, s. 137-138. ISBN 2311-5718.

⁷¹ CENTER FOR PREVENTIVE ACTION. *What to Know About the Afghan Peace Negotiations* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/what-know-about-afghan-peace-negotiations>.

politický systém založený na svém světonázoru a politických aspiracích inspirovaných fundamentalistickou interpretací islámu. S nástupem Tálibánu k moci je mezinárodní společenství postaveno před otázku, zda uznat jejich vládu či nikoliv.⁷²

Mezinárodním společenství se myslí společenství států, které mezi sebou v oblasti mezinárodní politiky vzájemně působí. Rozmanitost tohoto společenství se projevuje různorodostí jeho aktérů a rozdíly v jejich schopnostech a moci. Během studené války bylo mezinárodní společenství široce rozděleno do dvou bloků na ideologickém základě. Ačkoliv v současném mezinárodním společenství jsou Spojené státy dominantní supervelmocí, mezinárodní systém nelze považovat za unipolární. Je to kvůli přítomnosti dalších konkurenčních velkých mocností, a to zejména Číny a Ruska.⁷³

V případě “Západního světa“ tedy seskupení zejména zemí Evropy, Severní Ameriky a Oceánie a jejich přístupu k uznání Tálibánu jako legitimní vlády Afghánistánu existují tři hlavní obavy. Nerespektování základních lidských práv, povaha jejich vlády z pohledu inkuzivity a exkluzivity, a vztah Tálibánu s mezinárodní teroristickou sítí. Druhá strana, tedy “Východní svět“ zejména Čína a Rusko kteří mají bližší hranici a své vlastní plány s Afghánistánem. Čína i Rusko sdílí se Západem primárně tu obavu, že by se z Afghánistánu mohlo stát útočištěm pro mezinárodní teroristickou síť. Na druhou stranu se moc nezaměřují na otázku lidských práv, ale spíše na celkovou stabilitu v tomto regionu.⁷⁴

Především Čína má dlouhodobý zájem v Afghánistánu, zejména v investicích do hornického sektoru a pro úspěšnou realizaci projektu Nová Hedvábná stezka.⁷⁵ V

⁷² Faheem, Muhammad, and Minhas Majeed Khan. “Recognition of the Taliban Government in Afghanistan and International Community.” *Strategic Studies*, vol. 42, no. 1, 2022, s. 81–96. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/48732345>. Accessed 29 Feb. 2024.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Nová Hedvábná stezka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nová_Hedvábná_stezka.

úzké koordinaci s Ruskem by se angažovala a pomáhala vládě Talibanu, aby obrátila se měnící strategické prostředí ve svůj prospěch, neboť stabilita v Afghánistánu je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro dosažení Čínského cíle regionální konektivity.⁷⁶

Lidská práva pod vládou Tálibánu

Omezení práv žen, svobody médií a svobody projevu se exponenciálně zvýšila. Instituce určené k podpoře lidských práv byly vážně omezeny nebo úplně uzavřeny. Demonstranti se setkávali s náhodnými zatýkáními, mučením a nuceným zmizením. Tálibán prováděl mimořádné popravy a nezákonné zadržování vnímaných odpůrců bez jakýchkoliv následků, vytvářející atmosféru strachu. Extrémní chudoba se zvýšila, zhoršená suchem a dalšími přírodními katastrofami. Veřejné popravy a bičování byly používány jako trest za zločiny jako vražda, krádež, "nelegitimní" vztahy nebo porušování společenských norem. Práva žen byla nadále napadána a účast žen v Afghánské veřejnosti byla vážně omezena. Afghánistán se také stal jedinou zemí na světě, kde bylo dívkám zakázáno navštěvovat střední školu, která v Afghánistánu začíná zpravidla okolo věku 12 let.⁷⁷ Téměř všechny instituce zřízené k řešení násilí na základě pohlaví pod bývalou vládou byly Tálibánem uzavřeny.⁷⁸

Mimosoudní popravy (extrajudiciální popravy)

Pod vedením Tálibánu se zdály být extrajudiciální popravy osob spojených s bývalou vládou, členů ozbrojených skupin jako Národní odporový front (NRF), Islámský stát provincie Chorásán (IS-KP) a těch, kteří údajně nesplňovali pravidla

⁷⁶ Faheem, Muhammad, and Minhas Majeed Khan. "Recognition of the Taliban Government in Afghanistan and International Community." *Strategic Studies*, vol. 42, no. 1, 2022, s. 81–96. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/48732345>. Accessed 29 Feb. 2024.

⁷⁷ NUFFIC. *Primary and secondary education* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.nuffic.nl/en/education-systems/afghanistan/primary-and-secondary-education>.

⁷⁸ AMNESTY INTERNATIONAL. *AFGHANISTAN 2022* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>.

Tálíbánu, rozsáhlé a systematické. To zahrnovalo Afghánce spojené s bývalou vládou nebo bývalými bezpečnostními silami. Mise OSN v Afghánistánu (UNAMA) zaznamenala minimálně 237 extrajudiciálních poprav mezi převzetím moci Tálíbánem 15. srpna 2021 a 15. červnem 2022.

V jednom incidentu dne 26. června 2022 v provincii Ghor Tálíbán zaútočil na dům muže spojeného s bývalou vládou a zabil šest ší'itských Hazarů, z toho čtyři muže, ženu a dívku. Tři z mužů zabitých byli členy bývalých protitalibánských skupin známých jako Lidové povstání. Po extrajudiciálních popravách Taliban tvrdil, že šlo o povstalce, přestože všichni zabití byli civilisté. Na sociálních médiích se postupně objevovala nová videa a fotografie extrajudiciálních poprav Talibanem osob spojených s NRF v provincii Pandžšír. Útoky jednoznačně představovaly válečný zločin. Ministerstvo obrany Talibanu oznámilo vyšetřování události, ale žádná zjištění nebyla zveřejněna.⁷⁹

Beztrestnost těchto činů pod vedením Tálíbánu přetrvává. Dosud nebyly provedeny žádné řádné nebo transparentně vykonané vyšetřování těchto poprav nebo jiných hrubých porušení lidských práv. Úředníci Talibanu nadále popírají, že k takovým porušením došlo, a odmítají jakékoliv vyšetřování nevládních organizací.^{80 81}

Práva dívek a žen

Jakákoliv šance na rovné postavení žen a mužů v Afghánské společnosti skončila uzavřením Ministerstva ženských záležitostí (anglicky Ministry of Women's Affairs) a znovuzřízením Ministerstva pro šíření ctnosti a přecházení neřesti a následným vydáním omezujících dekretů.⁸²

⁷⁹ AMNESTY INTERNATIONAL. *Extrajudicial executions* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ UNITED NATIONS. *Afghanistan's Taliban responsible for revenge killings, torture of former officials* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2023/08/1139962>.

⁸² AMNESTY INTERNATIONAL. *Women's and girls' rights* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z:

Talibán oznámil, že za porušení omezení ženami a dívkami ve svých rodinách budou odpovědni mužští příbuzní. To vedlo k tomu, že členové rodiny omezovali práva ženských příbuzných z obavy před represáliemi ze strany úřadů Talibánu. Talibán tvrdě zasáhl proti ženám, které veřejně protestovaly proti těmto omezením nebo na sociálních médiích, včetně bití, zadržení, nezákonného věznění a zatýkání členů rodiny. Některé z zadržených žen, včetně těch, které uprchly před zneužíváním, byly obviněny ze zločinu "morálního úpadku".⁸³

Demontáž bývalých vládních struktur, a přeměna soudního systému na nábožensky založený systém šaría, snížil ochranu, která byla dříve ženám a dívkám k dispozici. To vedlo k nárůstu hlášení domácího násilí a nucených sňatků. Neexistuje žádný spolehlivý mechanismus, na který by se mohly obrátit ženské oběti domácího násilí. Soudy a státní zastupitelství, které byly dříve odpovědné za vyšetřování a soudní řešení případů genderově podmíněného násilí, zůstávají uzavřeny. Úřady Talibánu často potrestaly ženy za to, že domácí násilí oznámily.

84

Uznání vlády Talibánu v Afghánistánu je složitá a neustále se vyvíjející problematika bez jednoduchého řešení. Některé země s Talibánem spolupracují způsobem, který by mohl být vnímán jako náznak uznání. Mezinárodní společenství se potýká s tím, jak přistupovat k vládě Talibánu. Mnoho zemí váhá s formálním uznáním Talibánu, dokud neuvidí pokrok na různých politických frontách. Budoucí kroky a politika Talibánu budou pravděpodobně hlavní důvody pro ovlivnění rozhodnutí mezinárodního společenství o uznání.

8. Případ Kosova

Dne 17. února 2008 jednostranně vyhlásilo Kosovo nezávislost na svém

<https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>.

⁸³ HUMAN RIGHTS WATCH. *Women's and Girls' Rights* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/afghanistan>.

⁸⁴ AMNESTY INTERNATIONAL. *Women's and girls' rights* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>.

mateřském státě, Srbsku. Většina západních vlád rychle uznala Kosovo jako nový stát, navzdory silným protestům Srbska a potenciálním nebezpečím precedentu, který uznání takového separatismu představuje pro menšinová hnutí po celém světě. Oddělení Kosova od Srbska je v historii mezinárodních vztahů jedinečné, jelikož představuje odtržení, které je v tradičním mezinárodním právu silně odrazováno. Odtržení proběhlo pokojně, což nebývá u rozpadu států běžné a bylo politicky podporováno západem, který je tradičně kritický k separatistickým hnutím, neboť narušují státní hranice a světovou stabilitu.⁸⁵

Vztah Kosova a Srbska

Kosovo má se srbským státem specifický vztah. Pro Srby představuje kolébku jejich středověké říše a nese tak obrovskou symbolickou hodnotu. Nicméně dnešní Kosovo pro Srbsko má víceméně pouze symbolickou historickou hodnotu. Etnicky je převážně albánské, a zbývající srbské obyvatelstvo žije izolovaně od Albánců v severní části Kosova, která je silně střežena mezinárodními mírovými jednotkami, a nebo také žijí v srbských enklávách na jihu. Navíc Kosovo patří mezi extrémně chudé a sociálně i kulturně zaostalé území. Vzhledem k těmto nepříznivým podmínkám se nabízí otázka, proč Srbsku tolik záleží na Kosovu. Pokud je srbský nárok na Kosovo čistě symbolický nebo historický, ospravedlňuje to nějakým způsobem rozhodnutí Kosovanů se od Srbska oddělit a oslabuje tak právní základ, na kterém by Srbsko mohlo tuto spornou provincii nadále držet? Kosovo bylo autonomní oblastí Srbska, které samo bylo jednou ze šesti republik bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie. V tomto postavení Kosovo až do konce 80. let 20. století vykonávalo důležité funkce regionální samosprávy. Na etnická albánská separatistická hnutí v celém Kosovu, organizovaná guerillovými polovojenskými skupinami, však na konci 80. let 20. století srbské vedení reagovalo drastickými opatřeními, aby nepokoje potlačilo. Kosovu byl

⁸⁵ Milena Sterio. "The Case of Kosovo: Self-Determination, Secession, and Statehood Under International Law." *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, vol. 104, 2010, pp. 361–65. *JSTOR*, <https://doi.org/10.5305/procanmeetasil.104.0361>. Accessed 16 Feb. 2024.

odebrán status autonomní provincie a albánskému obyvatelstvu byla odňata důležitá občanská a politická práva. V roce 1999, když se bývalý srbský prezident Slobodan Milošević pustil do brutální kampaně útlaku v reakci na etnické nepokoje v Kosovu, které zorganizovala Kosovská osvobozená armáda, separatistické hnutí působící v Kosovu. Mezinárodní společenství se rozhodlo zareagovalo silou. Poté, co Srbsko odmítlo souhlasit s podmínkami dohody vyjednané pod mezinárodním dozorem v Rambouillet ve Francii, zahájily členské státy NATO sérii náletů na území Srbska, které nakonec Milošević donutily stáhnout své síly z Kosova. Podle podmínek navrhované Rambouillettské mírové dohody a následně podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 mělo být Kosovo spravováno prozatímní správou OSN, a to Misí OSN v Kosovu. Bezpečnost Kosova měla být zajištěna vojenskou silou NATO vedenou KFOR (z angl. Kosovo Force), což bylo označení pro mezinárodní mírové operace v rámci NATO na území Kosova. V blízké budoucnosti po nástupu KFOR měly proběhnout další jednání o rozhodnutí o budoucnosti provincie.^{86 87}

Poté, co byl v roce 2001 svržen z moci srbský prezident Milošević, se Srbsko obrátilo na západ. Srbsku bylo jasné, že aby se mohlo v budoucnu připojit k západní Evropě, a případně se stát členem Evropské unie, musí obětovat Kosovo nebo se alespoň zdržet použití síly, k zabránění odtržení. Relevantní aktéři, včetně srbského vedení, kosovských zástupců a zástupců OSN a EU, několikrát jednali, ale kvůli značným rozdílům ohledně budoucnosti Kosova nedosáhli nikdy konsensu. Dne 17. února 2008 hlasoval kosovský parlament s podporou světových velmocí, jako jsou Spojené státy, Spojené království a Francie, pro deklaraci nezávislosti. Během několika dnů po kosovském vyhlášení nezávislosti uznaly Spojené státy a zhruba dvacet zemí Evropské unie Kosovo oficiálně jako

⁸⁶ Milena Sterio. "The Case of Kosovo: Self-Determination, Secession, and Statehood Under International Law." *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, vol. 104, 2010, pp. 361–65. *JSTOR*, <https://doi.org/10.5305/procannmeetasil.104.0361>. Accessed 16 Feb. 2024.

⁸⁷ WIKIPEDIA. *International recognition of Kosovo* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo.

nový stát.^{88 89}

Vztah mezinárodního práva ke vzniku Kosova

Až do roku 1945 byla secese (odtržení) nejčastějším způsobem vzniku nového státu. Mezinárodní právo neposkytovalo základ pro právo na odtržení, avšak takový jev výslovně nezakazovalo. Mateřský stát jakožto nositel suverenity mohl odtržení části svého území podpořit, nebo naopak se proti němu postavit. V případě odporu mateřského státu si musela část usilující o odtržení prosadit svou existenci bojem o nezávislost. Tradiční mezinárodní právo rozlišovalo podle míry intenzity konfliktu mezi mateřským státem a odtrženou jednotkou na povstání a válečný stav.⁹⁰

Pro posouzení právní platnosti kosovského vyhlášení nezávislosti se primárně zaměřím na dvě klíčové otázky, a to secesi Kosova a jeho státní suverenitu s ohledem na mezinárodní právo vztahující se na tento případ.

Hlavní právní otázkou spojenou s kosovským vyhlášením nezávislosti je, zda má Kosovo právo na odtržení od Srbska podle mezinárodního práva. Různé precedenty stanoví, že lid má právo na tzv. vnější sebeurčení pouze tehdy, pokud jeho práva na vnitřní sebeurčení nejsou naplňována jeho ústřední vládou. V případě Kosova je nesporné, že kosovští Albánci tvoří lid, protože sdílejí společnou etnicitu, kulturu, jazyk, náboženství a společenské hodnoty, které je jasně odlišují od Srbů. Navíc je zřejmé, že jejich práva na vnitřní sebeurčení nebyla respektována za Miloševićovy vlády.⁹¹

Pokud Kosovo prohlašuje, že je novým státem nezávislým na Srbsku, musí

⁸⁸ WIKIPEDIA. *Kosovo* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kosovo>.

⁸⁹ Milena Sterio. "The Case of Kosovo: Self-Determination, Secession, and Statehood Under International Law." *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, vol. 104, 2010, pp. 361–65. *JSTOR*, <https://doi.org/10.5305/procannmeetasil.104.0361>. Accessed 16 Feb. 2024.

⁹⁰ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 69. ISBN 978-80-87576-83-0.

⁹¹ Tamtéž.

prokázat, že splňuje čtyři kritéria státnosti podle mezinárodního práva. Vymezené území, stálou populaci, efektivní vládu a schopnost navazovat mezinárodní vztahy. Všechny čtyři kritéria se v případě Kosova jeví jako obtížně splnitelná. Za prvé, území Kosova je silně sporné, Srbsko ho považuje za svou součást a historicky ho vždy považovalo za srbské území. Za druhé, Kosovo nemá stálou populaci kvůli vysokému pohybu jak srbských, tak albánských uprchlíků. Za třetí, Kosovo sice má vládu, ale její stabilita závisí na ochraně zajištěné nejprve OSN a nyní Evropskou unií. A konečně, Kosovo může navazovat mezinárodní vztahy pouze díky zapojení mezinárodního společenství. Jinými slovy, Kosovo bylo spravováno OSN a jeho vnitřní bezpečnost zajišťovaly mezinárodní síly, které umožňovaly přístup Kosova k vnějšímu světu, obchod, import a export zboží a možnost jeho politických vůdců cestovat do zahraničí. Bez této podpory by Kosovo nebylo schopno navazovat mezinárodní vztahy s žádnými vnějšími aktéry, protože jeho vnitřní hranice by byly vystaveny srbskému zasahování a pravděpodobně by bylo srbskými silami odříznuto od zbytku světa.⁹²

Precedent Kosova

Zhruba 70 neuznaných států a organizací využívá precedent Kosova k dosažení svých cílů. Abcházie a Jižní Osetie obnovily požadavky na uznání své suverenity.⁹³ Nezávislost Kosova také vedla ke zvýšenému napětí v Bosně a Hercegovině, kde Republika Srbska vetovala uznání Kosova a hrozila, že vyhlásí vlastní nezávislost.⁹⁴

Precedent byl citován i během rusko-ukrajinské války. Ruský prezident Vladimir Putin odmítl uznat nezávislost Kosova, ale později precedent využil k dosažení svých cílů na Ukrajině.⁹⁵ Krymská republika vyhlásila nezávislost na Ukrajině 11.

⁹² Tamtéž.

⁹³ *The Economics of European Integration*. Přepřacované vydání. Edward Elgar Publishing, 2013. ISBN 0857933981.

⁹⁴ JAVNO. *Bosnian Serbs Threaten Secession Over Kosovo* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080408032847/http://www.javno.com/en/world/clanak.php?id=125837>.

⁹⁵ ABC NEWS. *How Similar _ or Not _ Are Crimea and Kosovo?* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z:

března 2014 s odvoláním na precedent Kosova. Trvalo pouhý týden a Krym byl anektován Ruskou federací. V roce 2022 proběhlo uznání odtržených regionů na východní Ukrajině a jejich následná anexe Putinovou vládou také pod záminkou precedentu Kosova.⁹⁶

Argumenty o precedentu Kosova

V prohlášení z 19. února 2008 argumentovalo ministerstvo zahraničí USA, že každý územní konflikt je jedinečný. Uvedlo, že jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova nemohou jiné státy využít k řešení sporů.⁹⁷ Na otázku týkající se nezávislosti Kosova s ohledem na uznání Jižní Osetie ministryně zahraničí Condoleezza Riceová odpověděla: "Velmi jasně jsme řekli, že Kosovo je sui generis⁹⁸, a to kvůli zvláštním okolnostem, za nichž došlo k rozpadu Jugoslávie. Zvláštní okolnosti agrese Miloševićových sil proti Kosovanům, zejména albánským Kosovanům, a přítomnost sankcí OSN vůči tehdejší Jugoslávské federativní republice a mise UNMIK jsou důvody, proč je Kosovo zvláštním případem."⁹⁹

Výše uvedené argumenty naznačují že Kosovo nelze použít jako precedent. Ovšem existují i ti kteří s tímto nesouhlasí. Někteří argumentují že Kosovo založilo precedent pro další regiony, které se chtějí odtrhnout od mateřských států.

Daniel Turp, člen strany pro-quebecké suverenity Strany Quebečana (Parti Québécois), který zasedá v Národním shromáždění Quebecu, prohlásil: "Uznání

<https://web.archive.org/web/20140323232216/https://abcnews.go.com/International/wireStory/similar-crimea-kosovo-22971703>.

⁹⁶ TASS. *Putin cites precedent of Kosovo in explaining recognition of DPR, LPR* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1443661>.

⁹⁷ INTERFAX. *Kosovo autonomy is no precedent for other territorial conflicts - U.S.* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080226080432/http://www.interfax.ru/e/B/politics/28.html?id_issue=11972248.

⁹⁸ Svého druhu.

⁹⁹ CIVIL. *EU, U.S. Say Kosovo Unique Case* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080828063619/http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17146>.

Kosova připravuje půdu pro to, aby Ottawa nakonec uznala nezávislý Quebec."¹⁰⁰

László Tókéš, etnický Maďar z Rumunska a poslanec Evropského parlamentu za Maďarsko, uvedl, že Kosovo je "modelem pro rumunský region Transylvánie".¹⁰¹

Další argumentující stranou jsou ti, kteří věří že nezávislost Kosova vytvořil nebezpečný precedent pro další separatistická hnutí. Pro minimalizaci nebezpečnosti Kosovského precedentu vydalo Parlamentní shromáždění Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě v Kyjevě v červenci 2007 varování že řešení některých konfliktů by nemělo být používáno jako model pro řešení jiných konfliktů.¹⁰²

Stav Kosova dnes

Mezinárodněprávní postavení Kosova je dodnes nevyřešenou záležitostí. Kosovo vyhlásilo nezávislost v roce 2008 a získalo uznání od většiny členských států OSN, včetně České republiky. Avšak regionálně důležité státy jako Srbsko a Rusko Kosovo neuznávají. Tato situace vytváří unikátní situaci, kde na jednu stranu Kosovo pro většinu světa funguje jako legitimní stát. Obchoduje, účastní se v mezinárodních organizacích, a dokonce usiluje o členství v EU. Současně mu však chybí plošné uznání a kvůli nevyřešenému statusu naráží na některé překážky.

Nejasnost stavu dále zvýrazňuje posudek Mezinárodního soudního dvora z roku 2010, který explicitně nerozhodl o státnosti Kosova¹⁰³, nicméně naznačil, že splňuje klíčová kritéria, ale ponechal prostor pro debatu. Uvnitř Kosova stále

¹⁰⁰ CBC. *Canada recognizes Kosovo, Serbia pulls ambassador* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/news/world/canada-recognizes-kosovo-serbia-pulls-ambassador-1.745469>.

¹⁰¹ BE92. *"Kosovo model for Transylvania"* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080311051709/http://www.b92.net/eng/news/region-article.php?yyyy=2008&mm=03&dd=10&nav_id=48330.

¹⁰² AYDIN, Mustafa. *Non-traditional Security Threats and Regional Cooperation in the Southern Caucasus*. Přepřacované vydání. IOS Press, 2011. ISBN 1607506831.

¹⁰³ VŠEHRD. *Status Kosova v posudku MSD* [online]. JUNGWIRTH, Tomáš. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/status-kosova-v-posudku-msd_039fdd33-ba5a-49dd-a054-f9545f68ca6a.

existuje napětí mezi albánskou většinou a srbskou menšinou. Další komplikací jsou problémy s vládou, což ztěžuje zemi cestu k plnému mezinárodnímu uznání.

Naděje pro budoucnost Kosova je probíhající dialog mezi Kosovem a Srbskem zprostředkovaný Evropskou unií, který má za cíl normalizovat vzájemné vztahy. Pokrok je však pomalý a časový harmonogram budoucího právního a politického postavení Kosova zůstává nejasný. Dialog závisí na komplexních politických a právních faktorech na domácí i mezinárodní úrovni.

Momentálně je Kosovo uznáváno 104 státy Organizace spojených národů a 3 státy které do Organizace spojených národů nespádají.¹⁰⁴

9. Palestina

K porozumění problematice týkající se skoro 100 let trvajícího konfliktu mezi Izraelem a Palestinou je důležité alespoň v rychlosti poukázat na historii těchto subjektů. Kořeny konfliktu sahají až do 19. století, kdy rostoucí antisemitismus v Evropě vedl k hnutí sionismu, které usilovalo o vytvoření vlastního národa pro židovský lid na území Země izraelské, která jim podle bible byla přislíbena Bohem. Území ale již majitele měla a byla pod nadvládou Osmanské říše.¹⁰⁵

Koncem první světové války se Osmanská říše rozpadá a na základě mandátního systému který byl upraven tehdejší Společností národů vzniká Britské mandátní území Palestina, které bylo tvořeno Palestinou a Zajordánskem. Jedním z cílů Velké Británie na území Mandátu Palestina byla realizace Balfourovy deklaráce z roku 1917 která říkala: „Vláda Jeho Veličenstva pohlíží příznivě na zřízení národní domoviny židovského lidu v Palestině a vynasnaží se, aby tohoto cíle bylo dosaženo, přičemž se jasně rozumí, že nebude učiněno nic, co by mohlo poškodit občanská a náboženská práva existujících nežidovských společenství v Palestině

¹⁰⁴ WIKIPEDIA. *International recognition of Kosovo* [online]. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo.

¹⁰⁵ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVÁČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 39-40. ISBN 978-80-87576-83-0.

nebo práva a politické postavení Židů v jakékoliv jiné zemi.“¹⁰⁶

Po konci druhé světové války v roce 1947 Valné shromáždění Organizace spojených národů schválilo plán na rozdělení Palestiny na dva státy, jeden židovský a jeden arabský s tím že Jeruzalém zůstane jako mezinárodní zóna pod správou Organizace spojených národů. Židovská strana plán přijala, ale arabská strana ho odmítla, a to především z územních a politických důvodů. Jedním z územních důvodů byl nepoměr území k počtu obyvatel. Židovský stát měl pokrýt 56% tehdejší Palestiny oproti 44% které byly přiděleny Arabům i přesto že Arabská populace byla na území většinová. Na druhou stranu velká většina území přiděleného židům byla poušť. Dalším územním důvodem byla fragmentace Arabského území což způsobilo nepraktičnost a ekonomickou neživotaschopnost. Mezi nejhlavnější politické důvody patřilo především pocit porušení ustanovení, odmítnutí sionismu jako takového a pocit nezastoupení během tvorby plánu.¹⁰⁷

Stažením Velké Británie z území Mandátu Palestina vyhláší v květnu 1948 Izrael nezávislost. Po vzniku státu Izrael začíná první arabsko-izraelská válka tím že armády sousedních arabských států překračují hranici Izraele. Během války dochází k takzvané Nakbě což je pro Palestince významná historická událost. Jednalo se o násilné vysídlení Palestinců a odhadem se jednalo o 700 000 až 900 000 Palestinců kteří byli nuceni opustit své domovy což vedlo to k vzniku uprchlického problému který trvá dodnes. Po více než jednom roku válčení je vyhlášeno příměří a stanovují se nové dočasné hranice. Koncem první arabsko-izraelské války je Izrael přijat za člena Společenství národů.^{108 109}

Počátkem šedesátých let vzniká Organizace pro osvobození Palestiny, která

¹⁰⁶ Balfourova deklarace. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Balfourova_deklarace#.

¹⁰⁷ WINDER, Alex. *UN Partition Plan, 1947* [online]. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: <https://www.palquest.org/en/highlight/159/un-partition-plan-1947>.

¹⁰⁸ UNIVERSITY OF CENTRAL ARKANSAS. *British Palestine (1917-1948)* [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://uca.edu/politicalscience/home/research-projects/dadm-project/middle-eastnorth-africapersian-gulf-region/british-palestine-1917-1948/>.

¹⁰⁹ Mandatory Palestine. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Mandatory_Palestine.

funguje jako oficiální zastoupení Palestiny. V té době také dochází k Šestidenní válce, která byla vedena Izraelem proti Egyptu, Jordánsku a Sýrii. Rada bezpečnosti OSN reaguje přijmutím rezoluce SC/RES/242 (1967) kde vyzývá k ukončení válečného stavu a uznání svrchovanosti, územní celistvosti a politické nezávislosti každého státu v regionu. Dalo by se říct, že Izrael dodnes tuto rezoluci porušuje tím, že okupuje Západní břeh Jordánu. Následně je rezolucí Valného shromáždění OSN A/RES/2535 B (XXIV) z 10. 12. 1969 uznáno Palestincům právo národ na sebeurčení v té době především v souvislosti s palestinskými uprchlíky. Stejným směrem rozhoduje i v následujících letech. Na 7. mimořádném zasedání Valného shromáždění OSN 29. června 1980 A/RES/ES-7/2 zdůrazňuje nezcizitelná práva palestinského národa zahrnující právo národů na sebeurčení bez vnějších zásahů, právo na národní nezávislost a svrchovanost a právo zřídit nezávislí svrchovaný stát.¹¹⁰

V roce 1988 Palestina vyhlásila jednostranně nezávislost. Prohlášení nezávislosti bylo učiněno Palestinským národním kongresem a vedlo k tomu že Valné shromáždění Společenství národů uznalo toto prohlášení a rozhodlo že označení Organizace pro osvobození Palestiny bude nahrazeno označením Palestina.^{111 112}

Na vyhlášení nezávislosti navazuje započetí mírového procesu uzavřením Dohod z Osla. Předmětem dohod bylo vyzvání k zastavení ozbrojených akcí, vojenských aktivit, stažení vojsk z okupovaných území a nastolení míru.¹¹³ Dohody vedly k omezené samosprávě Palestinců na Západním břehu a v pásmu Gazy prostřednictvím vytvoření Palestinské samosprávy. Tento mírový proces vyvrcholí summitem v Camp David v roce 2000, bohužel nedochází k dohodě kvůli nesmiřitelným rozdílům mezi Izraelci a Palestinci ohledně postavení

¹¹⁰ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 40-41. ISBN 978-80-87576-83-0.

¹¹¹ Rezoluce VS OSN A/RES/43/177 17. prosince 1988.

¹¹² BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 41. ISBN 978-80-87576-83-0.

¹¹³ Rezoluce RB OSN SC/RES/242 (1967) a SC/RES/338 (1973).

Jeruzaléma.^{114 115}

Camp David a Dohody z Osla byly jedny z posledních významných kroků k dosažení míru mezi oběma stranami. Po selhání v Camp David následuje Intifáda al-Aksá což bylo povstání Palestinců proti izraelské okupaci, charakterizovaným obdobím zvýšeného násilí na palestinských územích a v Izraeli mezi lety 2000 a 2005. Intifáda al-Aksá ukázala, že Dohody z Osla nedosáhly svých cílů, a vedla k cyklu násilí, který pokračuje dodnes.¹¹⁶

Posouzení státnosti Palestiny

K posouzení státnosti Palestiny je nutné posoudit, zda naplňuje kritéria podle Montevidejské konvence právech a povinnostech států. Kritéria podle této konvence jsou obyvatelstvo, území, vláda a mezinárodněprávní subjektivita.

K prvnímu z kritérií, tedy k obyvatelstvu což je nejméně problematické zodpovědět. Palestinské území má stálou populaci obývající jeho území a populace se hlásí k palestinskému národu. Obyvatelstvo nemusí obývat území po mnoho staletí, ačkoli tomu tak v případě Palestiny je. Kritérium populace nevyžaduje vysoké počty obyvatel. Přesto je palestinská populace početnější než populace mnoha jiných států. Je tedy jasné že první kritérium Palestina naplňuje dostatečně.¹¹⁷

Co se území týče Palestina má své vymezené území, i když jeho přesné hranice zůstávají někdy nevyjasněné, příklad Pásma Gazy kde pochybnosti o tom že území patří Palestině nejsou tak velké jako na Západním břehu kde ještě navíc existuje problém Izraelských osad. V minulosti za britského mandátu bylo

¹¹⁴ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVÁČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 41. ISBN 978-80-87576-83-0.

¹¹⁵ BRITANNICA. *Oslo Accords* [online]. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Oslo-Accords>.

¹¹⁶ NOVINKY. *První a druhá intifáda* [online]. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tag/intifada-32524>.

¹¹⁷ QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine*. In: . Cambridge University Press, 2010, s. 210. ISBN 9780511779763.

palestinské území jasně definováno, ohraničené Libanonem na severu, Sýrií a Transjordánskem na východě, Egyptem na jihu a Středoziemním mořem na západě. Po roce 1948 Izrael do tohoto území sice zasáhl. Nicméně území Palestiny zůstalo, a to je vše, co je potřeba. Pro splnění kritéria území pro státnost nemusí být hranice definitivně stanoveny. Mnoho států má spory se sousedními státy o hranice a území státu se může v průběhu času měnit. Mezinárodní soudní dvůr uvedl, že neexistuje žádné pravidlo, že pozemní hranice státu musí být plně vymezeny a definovány, a často po dlouhá období a na různých místech nejsou.

118 119 120

Nejuznávanějším důvodem, proč Palestina nespĺňuje kritéria státu, je absence kontroly ze strany její efektivní vlády. Několik amerických soudů, které musely rozhodnout o imunitě Palestiny od žaloby na základě jejího statusu státu, se na základě tohoto kritéria kontroly vyjádřilo proti palestinské státnosti.¹²¹ Efektivní vládou se však rozumí že entita zajišťuje na území vůči obyvatelstvu alespoň minimální standart veřejného pořádku. V obou případech jak Pásmo Gazy tak Západního pobřeží je obtížné vidět míru výkonu dané vlády. V případě Západního pobřeží vykonává značnou část kontroly státní složky okupující mocnosti tedy Izraelem a v případě Pásmo Gazy je výkon vlády svěřen hnutí Hamas které se odloučilo od Palestinské samosprávy, takže faktické naplnění této podmínky je velmi sporné.¹²²

K určitému posunu ve vnímání efektivní vlády na území Palestinské samosprávy došlo na základě hodnotící zprávy Světové banky a Mezinárodního měnového fondu (2008) která uvádí že „Palestinská autonomie učinila značný pokrok v posledních letech ve schopnosti vládnout v oblastech civilní bezpečnosti,

¹¹⁸ North Sea Continental Shelf Cases (F.R.G./Denmark; F.R.G./Netherlands), 1969 ICJ 3, at 32.

¹¹⁹ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 45. ISBN 978-80-87576-83-0.

¹²⁰ QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine*. In: . Cambridge University Press, 2010, s. 210. ISBN 9780511779763.

¹²¹ *Ungar v. Palestine Liberation Organization*, 402 F.3d 274 (1st Cir. 2005)

¹²² BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 47. ISBN 978-80-87576-83-0.

finanční a řízení veřejného sektoru“. Dalším pokrokem byla zpráva vypracovaná Zvláštním koordinátorem pro blízkovýchodní mírový proces v rámci Ad hoc Styčného výboru Organizace spojených národů, kde poukazuje na velký pokrok Palestinské samosprávy ve směru zlepšení vládních funkcí, které jsou dostatečné pro fungování státu. Dále tato skutečnost byla zdůrazněna v rezoluci Valného shromáždění Organizace spojených národů o přijetí Palestiny za nečlenský pozorovatelský stát¹²³.¹²⁴

Posledním kritériem Montevidejské úmluvy o právech a povinnostech státu je schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů. Palestinská samospráva má diplomatické nebo jiné vztahy s mnoha státy. Má zastupitelské úřady v jiných zemích a jiné země mají zastupitelské úřady v ní. Bez ohledu na to, zda jsou tyto úřady označovány jako ambasády nebo jinak, vykonávají činnosti typické pro diplomatické mise a udržují politický kontakt s hostitelskými státy. Palestina se aktivně účastní mezinárodních organizací, je členem nebo pozorovatelem v nejméně 26 organizacích států. Jde tedy usoudit že Palestinská autonomie i touto podmínkou v určité míře disponuje.¹²⁵

Už na samotné vyhlášení nezávislosti v roce 1988 reagovala velká část mezinárodního společenství, a v současné době má 134 států navázané diplomatické styky se státem Palestina. Je ale nutné říci že i přes to že jsou tyto styky nazývané diplomatické, není možno je podřadit pod běžné mezistátní diplomatické styky. Hlavním rozdílem je zejména název zřizovaných diplomatických misí na území přijímacího a vysílajícího státu. Palestina vždy zřizuje velvyslanectví, ostatní státy na území Palestiny zřizují jinak pojmenované zastupitelské úřady. Například se jedná o oficiální zastoupení v Palestině, zastupitelský úřad, styčný úřad, a jiné. Tento jev poukazuje na to, že diplomatické

¹²³ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 67/19.

¹²⁴ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 47-48. ISBN 978-80-87576-83-0.

¹²⁵ QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine*. In: . Cambridge University Press, 2010, s. 210. ISBN 9780511779763.

styky ještě nedosáhly úrovně mezistátních diplomatických styků. Tento způsob rozdílného zacházení druhých států vůči Palestinské autonomii poukazuje na omezenou či neúplnou státnost.¹²⁶

Na druhou stranu existuje mnoho smluv, které byly uzavřeny jménem Palestiny. Některé z nich se týkají například obchodu a investic. Palestinské smlouvy se nejčastěji uzavírají jménem Organizace pro osvobození Palestiny, a příležitostně jménem Palestiny nebo Palestinská autonomie. Dohoda s Organizací zemí vyvážejících ropu (OPEC) o investicích byla uzavřena jménem Palestinská autonomie. Celní dohoda s Evropskou unií, byla uzavřena jménem Organizace pro osvobození Palestiny ve prospěch Palestinského úřadu¹²⁷. Stejně znění nalezneme ve smlouvě o investicích uzavřené se Spojenými státy. Bez ohledu na to, pod jakými jmény jsou smlouvy uzavírány, Palestina má rozsáhlou smluvní praxi, která prokazuje její schopnost vstupovat do vztahů s jinými státy.¹²⁸

Možné řešení tohoto konfliktu

Řešení tohoto již skoro sto letého konfliktu se převážně dělí na dva tábory. Prvním z těchto táborů jsou zastánci takzvaného dvoustátního řešení. Ve zkratce jde o řešení, kterým by vznikly dva státy pro dva národy – Izrael pro židovský lid a Palestina pro palestince. Toto řešení bylo v roce 1993 podporováno jak Izraelskou vládou, tak Organizací pro osvobození Palestiny, která fungovala de facto jako vláda palestiny. Toto řešení bohužel selhalo, a to kvůli problémům které trvají od 40. let 20. století až dodnes. Jde především o teritoriální spory, obavy ohledně bezpečnosti, politické spory, problém s uprchlíky, status Jeruzaléma a celková

¹²⁶ BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVÁČEK. *Vznik a uznání státu*. In: . Praha: Leges, 2013, s. 48-49. ISBN 978-80-87576-83-0.

¹²⁷ ROZHODNUTÍ RADY ze dne 2. června 1997 o uzavření Evropsko-středomořské prozatímní dohody o přidružení týkající se obchodu a spolupráce mezi Evropským společenstvím na jedné straně a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) ve prospěch Palestinského autonomního úřadu pro západní břeh Jordánu a pásmo Gazy na straně druhé (97/430/ES).

¹²⁸ QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine*. In: . Cambridge University Press, 2010, s. 213. ISBN 9780511779763.

nedůvěra mezi oběma stranami. ^{129 130}

Druhé řešení je jednotátní řešení, ve kterém by byl zřízen jeden stát, který by zahrnoval jak území Izraele, tak Západní břeh a pásmo Gazy. Tomuto řešení se často také říká bi-nacionální v naději že by mohl být domovem jak pro židy, tak araby. Existují čtyři modely, jak jednotátní řešení implementovat. První z modelů navrhuje unitární stát, který by měl jednu vládu na celé území spolu s občanstvím a rovnými právy pro všechny, bez ohledu na etnicitu či náboženství. Což by víceméně odpovídalo systému Britského mandátu Palestina. Druhý model navrhuje anexi Západního břehu a následný vznik Autonomní oblasti pro palestince. Třetí model navrhuje vznik federace s centrální vládou a federativními okresy s tím že některé by byly židovské a jiné zase palestinské. Čtvrtý a poslední model navrhovaný organizací A Land for All, kterým by vznikla Izraelsko-Palestinská konfederace fungující jako de facto dvoustátní řešení, kde by oba nezávislé státy v určitých místech sdíleli moc a existovalo by právo na pobyt v obou státech pro obě národnosti. ^{131 132 133}

¹²⁹ ABRAMS, Elliott. CFR. *Democracy and the Two-State Solution* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/democracy-and-two-state-solution>.

¹³⁰ BRITANNICA. *Two state solution* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/two-state-solution>.

¹³¹ QADDAFI, Muammar. NYTIMES. *The One-State Solution* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2009/01/22/opinion/22qaddafi.html?ref=opinion>.

¹³² FRIEDSON, FELICE. THE JERUSALEM POST. *One-state or two-state solution* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/opinion/op-ed-contributors/one-state-or-two-state-solution>.

¹³³ A LAND FOR ALL. [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.alandforall.org/english/?d=ltr>.

Závěr

Na závěr této bakalářské práce bych chtěl zdůraznit rozsáhlost problematiky uznání státu a vlády v mezinárodním právu. Znaky definující stát podtrhují jeho nejen politickou, ale i právní a sociální povahu, což představuje základ pro způsobilost na mezinárodní uznání.

Uznání státu a vlády je kritickým bodem, kterým se může formovat mezinárodní právní a politický status. Právní následky uznání, od diplomatických vztahů po obchodní smlouvy ukazují na širokou škálu dopadů, které může mít toto rozhodnutí. Je zřejmé, že uznání státu není pouze právním aktem, ale také politickým gestem, které odráží mocenské a strategické zájmy mezinárodního společenství.

Zánik státu je dalším důležitým tématem, které ovlivňuje mezinárodní právo a lidská práva. Procesy, které vedou k zániku státu, mohou mít dramatické důsledky jak pro občany daného státu, tak pro okolní regionální stabilitu.

Analýza konkrétních případů, jako je uznání Tálibánu jako vlády Afghánistánu, status Kosova a Palestiny, ukazuje složitost politických, historických a právních faktorů, které ovlivňují proces uznání. Tyto případy také ukazují na nejednoznačnost a různorodost postojů jednotlivých států a mezinárodních organizací vůči uznání.

Je třeba si uvědomit, že uznání státu a vlády je proces, který vyžaduje citlivý a komplexní přístup, respektující normy mezinárodního práva a principy suverenity. Zároveň by návrhy a postupy mezinárodního společenství měli usilovat především o zachování míru a stability.

Zdroje

Literatura

AYDIN, Mustafa. Non-traditional Security Threats and Regional Cooperation in the Southern Caucasus. Přepřacované vydání. IOS Press, 2011. ISBN 1607506831

BUREŠ, Pavel, Martin FAIX a Ondřej SVAČEK. Vznik a uznání státu. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-83-0.

Faheem, Muhammad, and Minhas Majeed Khan. "Recognition of the Taliban Government in Afghanistan and International Community." *Strategic Studies*, vol. 42, no. 1, 2022, JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/48732345>. Accessed 29 Feb. 2024.

HERNÁNDEZ, Gleider. *International law*. New York: Oxford University Press, 2022. ISBN 9780192848260

MACHIAVELLI, Nicolló. Vladař. Albatros Media, 2021. ISBN 9788075979537.

Milena Sterio. "The Case of Kosovo: Self-Determination, Secession, and Statehood Under International Law." *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, vol. 104, 2010, JSTOR, <https://doi.org/10.5305/procanmeetasil.104.0361>. Accessed 16 Feb. 2024.

MOSCOSO DE LA CUBA, Pablo. *Agenda Internacional*. Peru: Pontificia Universidad Católica del Perú, 2011. ISBN 2311-5718.

QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine*. In: . Cambridge University Press, 2010. ISBN 9780511779763.

SHAW, Malcolm. *International Law*. Cambridge University Press, 2021. ISBN 9781108477741

The Economics of European Integration. Přepřacované vydání. Edward Elgar Publishing, 2013. ISBN 0857933981.

Wilson, George Grafton. "British Recognition de Facto and de Jure of the U. S. S. R." *The American Journal of International Law*, vol. 28, no. 1, 1934,. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/2190297>. Accessed 26 Feb. 2024

Internetové zdroje

1992 Bosnian independence referendum: Recognition. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-26]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/1992_Bosnian_independence_referendum

A LAND FOR ALL. [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.alandforall.org/english/?d=ltr>

ABC NEWS. How Similar _ or Not _ Are Crimea and Kosovo? [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20140323232216/https://abcnews.go.com/International/wireStory/similar-crimea-kosovo-22971703>

ABRAMS, Elliott. CFR. Democracy and the Two-State Solution [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/democracy-and-two-state-solution>

AMNESTY INTERNATIONAL. AFGHANISTAN 2022 [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>

AMNESTY INTERNATIONAL. Extrajudicial executions [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>

AMNESTY INTERNATIONAL. Women's and girls' rights [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>

AMNESTY INTERNATIONAL. Women's and girls' rights [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/south-asia/afghanistan/report-afghanistan/>

Balfourova deklarace. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Balfourova_deklarace#

BBC. *History of Hong Kong* [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-16526765>.

BE92. "Kosovo model for Transylvania" [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080311051709/http://www.b92.net/eng/news/region-article.php?yyyy=2008&mm=03&dd=10&nav_id=48330

BRITANNICA. Oslo Accords [online]. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Oslo-Accords>

BRITANNICA. State [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>

BRITANNICA. Two state solution [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/two-state-solution>

BRITANNICA. *History of Macau* [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Macau-administrative-region-China>.

CBC. Canada recognizes Kosovo, Serbia pulls ambassador [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/news/world/canada-recognizes-kosovo-serbia-pulls-ambassador-1.745469>

CENTER FOR PREVENTIVE ACTION. What to Know About the Afghan Peace Negotiations [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/what-know-about-afghan-peace-negotiations>

CIVIL. EU, U.S. Say Kosovo Unique Case [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080828063619/http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17146>

FRIEDSON, FELICE. THE JERUSALEM POST. One-state or two-state solution [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/opinion/op-ed-contributors/one-state-or-two-state-solution>

Georg Wilhelm Friedrich Hegel. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Georg_Wilhelm_Friedrich_Hegel

Hans Kelsen. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hans_Kelsen

HUMAN RIGHTS WATCH. Women's and Girls' Rights [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/afghanistan>

Independence of Croatia. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Independence_of_Croatia

INTERFAX. Kosovo autonomy is no precedent for other territorial conflicts - U.S. [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080226080432/http://www.interfax.ru/e/B/politics/28.html?id_issue=11972248

International recognition of Kosovo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-03-06]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo

JAVNO. Bosnian Serbs Threaten Secession Over Kosovo [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080408032847/http://www.javno.com/en/world/clanak.php?id=125837>

Jean Bodin. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean_Bodin

Jean-Jacques Rousseau. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau

Jeremy Bentham. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jeremy_Bentham

John Locke. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke

Kosovo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kosovo>

Mandatory Palestine. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Mandatory_Palestine.

Niccolò Machiavelli. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Niccolò_Machiavelli

North Sea Continental Shelf Cases (F.R.G./Denmark; F.R.G./Netherlands), 1969 ICJ 3, at 32

Nová Hedvábná stezka. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nová_Hedvábná_stezka

NOVINKY. První a druhá intifáda [online]. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tag/intifada-32524>

NUFFIC. Primary and secondary education [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z:

<https://www.nuffic.nl/en/education-systems/afghanistan/primary-and-secondary-education>

OFFICE OF THE HISTORIAN. Recognition of the Soviet Union, 1933 [online]. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/ussr>

QADDAFI, Muammar. NYTIMES. The One-State Solution [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2009/01/22/opinion/22qaddafi.html?ref=opinion>

Taiwan-United Kingdom relations. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Taiwan–United_Kingdom_relations. [cit. 2024-02-29].

TASS. Putin cites precedent of Kosovo in explaining recognition of DPR, LPR [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1443661>

Thomas Hobbes. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes

U.S. DEPARTMENT OF STATE. Stimson Doctrine, 1932 [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/id/16326.htm>

UNITED NATIONS. Afghanistan's Taliban responsible for revenge killings, torture of former officials [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2023/08/1139962>

UNIVERSITY OF CENTRAL ARKANSAS. British Palestine (1917-1948) [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://uca.edu/politicalscience/home/research-projects/dadm-project/middle-eastnorth-africapersian-gulf-region/british-palestine-1917-1948/>

VATICANSTATE. Popolazione [online]. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.vaticanstate.va/it/stato-governo/note-general/popolazione.html>

VŠEHRD. Status Kosova v posudku MSD [online]. JUNGWIRTH, Tomáš. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/status-kosova-v-posudku-msd_039fdd33-ba5a-49dd-a054-f9545f68ca6a

WINDER, Alex. UN Partition Plan, 1947 [online]. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: <https://www.palquest.org/en/highlight/159/un-partition-plan-1947>

Ostatní

Mezinárodní úmluva o právech a povinnostech států. (1934, 26. prosince). Montevideo, Uruguay

OSN.CZ. Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>

Rezoluce 833 (1993) Rada bezpečnosti OSN

Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN 1511 z 16. října 2003, para. 1.

Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN 662 z 9. srpna 1990, para. 2.

Rezoluce RB OSN SC/RES/242 (1967) a SC/RES/338 (1973)

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 67/19

Rezoluce VS OSN A/RES/43/177 17. prosince 1988

ROZHODNUTÍ RADY ze dne 2. června 1997 o uzavření Evropsko-středomořské prozatímní dohody o přidružení týkající se obchodu a spolupráce mezi Evropským společenstvím na jedné straně a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) ve prospěch Palestinského autonomního úřadu pro západní břeh Jordánu a pásmo Gazy na straně druhé (97/430/ES)

UN General Assembly, Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations, A/RES/2625(XXV), 24 October 1970, <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1970/en/19494> [accessed 29 February 2024]

Ungar v. Palestine Liberation Organization, 402 F.3d 274 (1st Cir. 2005)

UNITED NATIONS. Charter of the United Nations Chapter II — Membership Article 4 [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://legal.un.org/repertory/art4.shtml>

UNITED NATIONS. Draft Declaration on Rights and Duties of States 1949 [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/2_1_1949.pdf

UNITED NATIONS. Resolution 24 2 (1967) [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SCRes242%281967%29.pdf>